

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

ANDOVER-HARVARD LIBRARY

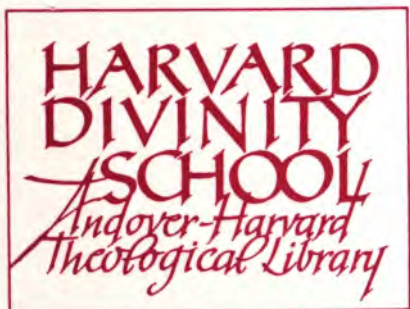

AH 4DCN -

Harvard Depository
Brittle Book

610.2
G975.4CD

Digitized by Google

Aan myne Leer geliefde vrienden,
G. H. de Bie & Echtgenooten,
ter Gedachtenis onzer aangenaame
en lieflyke Kennismaking wordt
dit boekje als een gering ~~hijl~~
mijner heugtenykenheid en Leer
gewaarkeerde Vriendschap
aan geboden

Bentheim. W. Koopmann.
18 $\frac{20}{9}$ 90 v. d. m.

Aan myne Leer geliefde Vrien-
den, G. H. de Bie & Echtgenooten,
ter Gedachtenis onzer aangenaame
en lieflyke Kennismaking wordt
dit boekje als een gering ~~hijp~~
mijner kuyeneyenheid en zeer
gewaarkeerde Vriendschap
aan geboden

Bentheim. W. Koopmann.
18 $\frac{20}{9}$ 90 v. d. m.

CHRISTUS DE GEKRUISIGDE

VOOR EN IN ONS.

(OMWERKING VAN • HET KRUIS DES VERLOSSERS •.)

DOOR

J. H. GUNNING Jr.

Wår Christus tausendmal in Bethlehem geboren
Und nicht in dir, so bist du doch verloren.

'S GRAVENHAGE,
M. J. VISSER.
1862.

GEDRUKT BIJ GEBR. GIUNTA D'ALBANI.

610.2

G975.4cd

AAN DE NAGEDACHTENIS

VAN

C. DES AMORIE VAN DER HOEVEN,

ONTS LAPEN TE CANNES 24 FEBR. 1860,

WORDEN DEZE BLADZIJDEN TOEGEWIJD

DOOR

DEN SCHRIJVER,

in het geloof dat de gemeente op aarde

en de gemeente daar boven ééne levende
eenheid vormen zonder scheidende klove:
en dat de groete des in blijdschap treu-
renden vriends van hier beneden haren
weg en haar doel zal vinden naar hen ,
wier kleederen zijn gereinigd in het bloed
des Lams , en van wier oogen alle tranen
zijn afgewischt.

Dit geschriftjen wordt hiermede andermaal met eenige uitbreiding uitgegeven.

De titel is zeer veel meer omvattend, dan de inhoud. Ik maak er geene aanspraak op, het Kruis des Verlossers voldoende te beschrijven. Immers, wat ik van den Verlosser ken, is iets zeer aanvankelijks en gebrekkigs, en als ik het duidelijk zal beschrijven dan moet ik het vele malen vergrooten, anders ware het te klein om voor mijne broeders te kunnen zichtbaar wezen. Ik heb het voorts ontvangen uit het midden der gemeente aan welke ik het weder teruggeef. En in die gemeente zijn er velen voor wie mijne woorden slechts de teekening zijn van ervaringen aan de hunne gelijksoortig, doch bij hen met oneindig meer leven en kracht vervuld, dan tot nog toe bij mij. Trouwens, hoewel deze heilige zaak hare

vastheid buiten ons heeft in de geschiedenis, van welke zij het middelpunt en de kern is, toch geloof ik dat het altijd iets zeer persoonlijks is, van den zoendood des Verlossers te getuigen. Als ik eene getuigenis hoor die beweert, van deze zaak te spreken in voorwerpelijke volledigheid: die beweert eene voor elk Christen geldende „theorie der verzoening” aan te bieden, dan wordt het mij zeer bang. In den Bijbel vind ik hierover veel meer theoriën dan het getal der Apostolische schrijvers bedraagt. En mijn „theorie” zoo goed als die van elk ander Christen door de apostolische getuigenissen opgewekt en daarvan afhankelijk, is echter eene andere in deze, eene andere wederom in andere omstandigheden des geestelijken levens. Voor allen die hierover spreken willen, is ten allen tijde noodig een verbrijzeld hart en biddende verzin-king der ziele in de liefde des Heilands: maar overigens zijn de stemmingen en omstandigheden duizendvoudig, en even veelvuldig de „theoriën”. Niemand meene dus dat ik er ook maar eenigzins aanspraak op maak, de beteekenis van JEZUS kruis met de hierna volgende arme woorden uit te putten.

Wel tracht het verstand onophoudelijk deze

groote donkerheid met zijn kaarslicht op te helderen. Maar telkens op nieuw moet het ervaren dat deze poging slechts dient om hare eigene vruchteloosheid te bewijzen, indien ten minste verstaan niet zal gelijk zijn aan verkleinen of vernietigen door verzwakkende uitlegging van allerlei aard. Een apostolisch woord spreekt van de sterke roeping en tranen onder welke de Heer in Gethsemané gehoorzaamheid geleerd heeft. Gehoorzaamheid, dat is: onderwerping aan des Vaders onbegrepen wil. Was zijn kruis voor Hem zelve een daad van stil onderworpen geloof, o dat wij ons dan niet aanmatigen het anders te beschouwen dan als het voorwerp van stil onderworpen geloof. Heeft de Heer de ontzettende noodzakelijkheid van dat lijden als den onbegrepen wil des Vaders in werkelijkheid aanvaard zonder daarvan af te doen, zoo willen wij eerbiedig het hoofd buigen in meer dan éenen zin, en de noodzakelijkheid van dat heilig lijden als den onbegrepen wil des Vaders in onze gedachten aanvaarden, zonder daarvan af te doen.

Evenwel, al bevat het verstand deze heilige

verborgenheid niet, er is toch een levenwekkende indruk van haar uitgegaan tot het hart der gemeente van alle eeuwen.

Wanneer in de menigte der gemeenteleden die uit verschillende tijden en onder verschillende denkrichtingen waarlijk wedergeboren zijn, zich ieder zooveel mogelijk aan het eenzijdige van zijne bijzondere persoonlijke gesteldheid ontheft; en wanneer zij dan trachten een zooveel mogelijk eenstemmigen lofzang te doen hooren omtrent hetgeen zij weten van de verdienste des Heilands, dan komt die lofzang, zooveel ik zie, hierop neder: **HIJ HEEFT ONS GODE GEKOCHT MET ZIJN BLOED.** Onze vrede ligt bepaald in het volbracht-zijn van Zijn werk. Het was vroeger onze ellende dat wij onze rechtvaardiging in onze heiligmaking lieten opgaan: dat wij meenden slechts telkens voor zóóver gerechtvaardigd te zijn als wij ons geheiligd gevoelden. Daarentegen, sedert wij bekeerd zijn weten wij, aan de verdoemenis volstrekt ontheven te wezen, naardien wij in **CHRISTUS** zijn. Deze wetenschap nu wint in helderheid en zaligheid, naar mate wij, met de noodzakelijkheid der wederliefde, niet meer naar het vleesch

leven, maar naar den geest. Ja onze vrijmoedigheid om van den Christus vóór ons te getuigen, steunt alleen dáár op, dat wij Hem door Zijn aanvankelijk vernieuwingswerk in ons, als een Levende hebben leeren kennen; en elke andere vrijmoedigheid houden wij voor een valschen waan. Desniettemin, het is alleen de helderheid en zaligheid, maar niet de diepste zekerheid van die wetenschap, en evenzoo, het is alleen de gegrondheid van onze vrijmoedigheid tegenover de wereld, maar niet tegenover God, welke aanwint en groeit met de mate onzer heiligmaking. Ware het anders, zoo waren wij gewisselijk verloren. Want het is immers onze ervaring dat, naar mate wij in heiligmaking vooruitgaan, wij des te meer in eigen oog achteruitgaan. Hoe meer CHRISTUS in ons wast, hoe minder wij worden voor ons zelve. Hoe helderder licht in ons, hoe grooter duisternis daar tegenover. En wij stellen ons voor dat wij op ons sterfbed, als wij bijna volmaakt zullen wezen, met meer oprechtheid en behoefte dan ooit te voren om de eerste beginselen van alle werk der genade in ons zullen vragen.

Op dezen aan allen gemeenschappelijken grondslag nu trekt de Heilige Geest in ieder het gebouw zijner bijzondere ervaringen op. Voor mij is de godsdienst in haar laatsten grond en in haar diepste wezen niets anders dan geestdrift, enthousiasme, GOD in ons meer en meer woning makende; en het zedelijk leven in zijne eenvoudigste uitdrukking niets anders dan het pogen om aan die geestdrift getrouw te blijven, om de lichtpunten des geestelijken levens niet voor inbeelding en overspanning te laten verklaren, maar ons in GOD meer en meer zelfstandig te vestigen. GOD zegt tot ons in de uitverkoren hoogtepunten des geestelijken levens: U is de CHRISTUS geboren. En nu is onze taak, die stem niet te vergeten, al verdween ook het schitterlicht, maar heen te gaan dóór de nacht, totdat wij op den kalmen middag het kindeke waarlijk vinden ter plaatse waar de engel ons heen gewezen had.

Men misversta mij niet als ik van geestdrift spreek. Zij is niet hetzelfde als opgewondenheid en overspanning, maar juist het tegendeel daarvan. In de opgewondenheid ge-

raakt men buiten zich zelve, gelijk het gewone spraakgebruik zeer juist zegt. In de geestdrift daarentegen vindt men zichzelve terug. Kent gij — opdat wij door eene benaderende vergelijking deze waarheid ophelderen — kent gij het onnoembaar genot dat u vervult, als gij door wetenschappelijk onderzoek eene waarheid, die u tot nog toe onbekend was, ontdekken moogt? Wat is het toch dat u dan den boezem doet hijgen en u noopt om op te staan en neêr te knielen, of een lofzang aan te heffen in den geest? Het is, dat gij in de natuur de wetmatigheid terugvindt, welke het wezen van uw eigen geest is: dat gij harmonie opmerkt tusschen uw geest en het geschapene rondom u: dat gij uw eigen geest, uzelve terugvindt in de dingen die u omgeven. Welnu, deze heilige vreugde van zichzelve terug te vinden is juist het eigenlijk wezen van de gemeenschap met God. In waarheid tot zichzelve te komen, en te zeggen: ik zal opstaan en tot den Vader gaan (Luk. 15: 17), dat gaat altijd te zamen.

Zulke geestdrift heeft daarom dan ook niets gemeen met onpraktische gevoels-prikkeling of

overspannen bevindingsleven. Zij kent niet die strakke afgetrokken scheiding tusschen den ouden en den nieuwen mensch, waarbij de nieuwe mensch in zijn eigen bestaan zich zou verlustigen, maar tegelijk den ouden mensch laten voortgaan zich aan de begeerlijkheden des vleesch es over te geven. Neen; maar gelijk zij de zonde niet duldt, maar ten bloede toe bestrijdt, zoo geeft zij juist de geschiktheid om zich in het gewone praktische leven met kalme vastheid op zijne plaats te gevoelen. Op zijne plaats, doch niet te huis. Neen, het eigenlijke burgerschap is in de hemelen. Maar zou nu het gedurig verzinken van den blik in de diepte van die hemelen ons aan de aarde vreemd maken? Ik meen dat, integendeel, hoe hooger onze aanschouwing in deze hemelen opstijgt, wij des te beter en naauwkeuriger op de aarde onzen eigenlijken toestand leeren kennen.

Want deze gemeenschap met God is niet droomen, maar waken en helder beschouwen van de dingen rondom ons in de geestelijke en stoffelijke wereld. Wakend blijven in de kracht des gebeds, der levende stroomen van boven. Waken als kinderen des daags: de dag is reeds

voor hen aangebroken. Hunne oogen zijn aanvankelijk aan het licht gewend; daarom als het volle licht zal komen, zoo zullen hunne oogen zich niet pijnlijk toesluiten en afwenden, maar zich vreugdevol en heiligglansend open-doen. De volle dag, de groote Dag des Heeren, komt niet plotseling en onverwacht, als een dief, over hen. De openbare wederkomst des Heeren JESUS in heerlijkheid, is slechts de voltooiing van zijn geestelijk gekomen-zijn in de Zijnen. Het geheele leven des geloovigen is eigenlijk een wachten. Een kalm maar in onuitsprekelijke verheffing hopen op hetgeen de hoogste verwachting der gemeente en der schepping is — hetgeen aan beider strevingen en zuchtend verlangen geheele vervulling geeft, hetgeen de stoutste fantasie overtreft en toch de allerzekerste werkelijkheid is — op de wederkomst des Heeren JESUS in heerlijkheid. Nu deze verwachting is geen opgewonden verbijstering, gelijk het ongeloof daarvan lastert. Juist integendeel is zij het bad waarin de koortsachtig-gloeijende opgewondenheid die uit aardsche vlam ontstaat, met majesteitvolle overmacht wordt

neêrgedompeld — en het buigzaamsterke staal rijst uit die blussching op!

De vaste grond van deze verwachting ligt in hetgeen vervuld en volbracht is. De zekere waarborg voor deze toekomst is het verleden, waarvan de Heilige Geest met de Bruid getuigt. Wilt gij de getuigenis van deze ervaring hooren?

„Dit is mijn éénige troost, beide in leven en sterven, dat ik met lichaam en ziel, beide in leven en sterven, niet mijn maar mijns getrouwen Zaligmakers JEZUS CHRISTUS eigen ben, die met Zijn dierbaar bloed voor alle mijne zonden volkomenlijk betaald en mij uit alle geweld des duivels verlost heeft.“ Welk is dat geweld des duivels? Het is de ergste dood, die der alledaagsche ongeloovige zedelijkheid. Hoe verlost Hij daarvan? Door in den geloovige een klein beginsel van Zijne eigene zelfsverloochening en offervaardigheid in de plaats van deze baatzucht te stellen.

Aldus lost Hij in de Zijnen het wonderbaar vraagstuk op: hoe zelfsverloochening en zelfliefde met elkaar gepaard kunnen gaan — zelfsverloochening, die het eigenlijk

wezen van het leven des geloofs is, en zelf-liefde, die naar 's Heeren woord toch de maat moet zijn van onze liefde tot den naaste. Hoe kunnen deze twee dan verbonden zijn? Alzoo, dat wie in CHRISTUS is, zichzelf liefheeft, doch niet langer als zijn eigen maar als zijns Heeren eigendom en tot Diens verheerlijking. Zoo heeft hij het middelpunt van zijn wezen niet langer in zichzelf maar aanvankelijk buiten zich, in zijn Heer; opdat het allengs weder in hem kome, namelijk in die mate, waarin CHRISTUS-zelf, die altijd het middelpunt blijft, in hem eene gestalte verkrijgt. Immers de Heer is en blijft in eeuwigheid onze Middelaar: maar Hij gaat steeds verder voort met van Middelaar buiten ons, Middelaar in ons te worden, en alzoo vervulling te geven aan Zijne onuitsprekelijk diepzinnige belofte: „de ure komt dat Ik niet meer door gelijkenissen tot u spreken zal, maar u vrij uit van den Vader zal verkondigen. In dien dag zult gij in Mijnen naam bidden; en ik zeg u niet dat Ik den Vader voor u bidden zal, want de Vader zelf heeft u lief, dewijl gij Mij liefgehad hebt. „

Naar deze ervaring streef ik, omdat ik een zeer klein begin van dat beginsel in mijn beste oogenblikken in mij bespeur.

De „broeder“ dien ik in mijn geschriftjen doorgaande toespreek, staat voor het oog mijns geestes liefst in den levensvorm der jongelingsjaren, des krachtvollen mannelijken leeftijds.

Jongelingen, gij onderzoekt en bewondert zoo veel. Gij kunt met zooveel inspanning de heerlijke geheimen der wetenschap doorvorschen, met zooveel drift naar een kunstgenot grijpen, als ware het de zaligmakende genade Gods zelve. Gij kunt in zoo warme geestdrift ontvlammen voor wat goed en edel is. En gij hebt recht daarin. Het leven-zelf is niet veel waard, indien het niet verlicht wordt door geestdrift en bewondering voor iets, dat ons meer is dan het leven. Maar of uwe geestdrift voor kunst, wetenschap en het edelste levensgenot, of die geestdrift de ware zij, dat moet blijken uit deze proef, of zij zich het hoogste voorwerp kiest, wanneer het haar voorgesteld wordt, dan wel

of zij dat met weerzin voorbijgaat, om zich aan het mindere vast te hechten.

Want de wereld is vol, helaas! van zulke Idealisten, die hun ideaal vergoden zoolang het in de wolken zweeft, omdat het dan geene opofferingen eischt: maar die het beginnen te ontwijken, ja ter dood toe te haten en te vervolgen, zoodra het in vleesch en bloed vóór hen treedt en zegt: volg mij en sterf voor mij. Nu is er eene zaak die geschied is door geheel Judea, beginnende van Galilea, namelijk met JĖZUS van Nazareth, wien God gezalfd heeft met den Heiligen Geest en met kracht: welke het land doorgegaan is, goeddoende en genezende allen die van den duivel overweldigd waren, want GOD was met hem; welken zij gedood hebben, hem hangende aan een hout.

Welnu! ik stel u als het hoogste dezen CHRISTUS, den Gekruisigde vóór. Wat zegt nu uw geweten, uw hart? Uit zoo vele bronnen hebt gij reeds gedronken. Tot zooveel zijt gij reeds gekomen. Kom ook eens tot den Rabbi van Nazareth, en hoor wat uw binnenste u zegt. Het is er nu de tijd, de juiste tijd toe. Gedenkt uwen Schepper (want tot CHRISTUS

komende, zult gij bevinden dat gij niet tus-
schen u en God in het midden zijt staande
gebleven, maar waarachtig tot God gekomen
zijt), gedenkt uwen Schepper in de dagen uwer
jongelingschap, éér de kwade dagen komen.
Weet gij welke die kwade dagen zijn? Ik zag
in Zwitserland herbergen, die vroeger kloosters
geweest waren. Godgewijde hymnen hadden er
in vorige dagen weergalmd. Maar nu joeg de
gansche wereld er uit en in met ijlen de haast,
en de arme reiziger moest zich zeer in acht
nemen, om niet door de „vergissingen” van
den man aan het buffet onophoudelijk ge-
plunderd te worden. Ik zag er in de vallei
van Lauterbrunnen den *Staubbach*. Van eene
hoogte van meer dan 900 voeten stort zich
het frissche water in de diepte, en schijnt een
prachtvollen waterval te beloven. Maar helaas!
het water raakt weldra los van de rots,
de wind onderschept het, en slechts een stui-
vende nevel komt op de weilanden neer.

Och ik zeg niet dat gij altijd, wat het uit-
wendige leven betreft, lichtzinnig zult blijven
indien gij aldus de eerste liefde verlaat, het
klooster tot herberg doet worden en den brui-

schenden stroom tot een stuifbeek. Neen, zoo gij u niet bekeert, kunt gij toch later wel een stemmige, achtbare huisvader wezen. Misschien zelfs een godsdienstig man, bij wien slechts weinigen bemerken, dat hij den nieuwen mensch over den ouden heen aangetrokken heeft. Gij kent JACQUES uit SHAKESPEARE'S *As you like it*: den geblaseerden hoveling, die zich vroeger tot walgens toe aan de genietingen der wereld heeft verzadigd, en later noch in geluk noch in ongeluk op zijne plaats, bij alles verdrietig en onbevredigd blijft. Gij herinnert u hoe meesterlijk de dichter met een los daarheen geworpen woord hem op het laatst tot den plotselings bekeerden Hertog doet gaan, om met hem een kluizenaarsleven te beginnen, want „van zulke bekeerden is veel te leeren“. En dan keert JACQUES zich van den dans af, in de stemmigheid die in „de wereld“ op hare wijze het booze ziet, zonder die „wereld“ in het eigen hart te hebben opgemerkt. Dan buigt hij zich onder het gezag van hen, die hij voor bekeerd houdt, en bootst hunne levenswijze na....

Ik bezweer u doet zoo niet. Wijdt nu, nu uwe jeugdige levenskrachten den Heere JESUS

toe, en begint nu, nu alle dagen met Hem te sterven. Verzaakt nu niet uwe behoefte aan het waarachtige leven, in afwachting van het latere schijnleven: maar werpt nu in de kracht des Heiligen Geestes het schijnleven weg en komt tot het waarachtige leven. Komt tot het Kruis van Golgotha. Mocht door mijne teekening iets van de heilige heerlijkheid van dat kruis u kenbaar worden.

Mocht gij er toe besluiten, dat Kruis tot uitgangspunt van uw geestelijk leven te stellen. Dan kan ik u rijke winst en heiligen strijd beloven. Want bij CHRISTUS den Gekruisigde zult gij antwoord vinden op al de strevingen van uw bruischend gemoed, bevrediging voor al de namelooze behoeften waarvan gij zwoegt in de fantasiën die langs u heenvliegen te nacht, als gij bepeinst hoe uw leven beteekenisvol en hoogopgaande zou kunnen worden. Maar de weg tot die bevrediging is de weg des Kruises. Met den doop waarmee JESUS gedoopt is, moet gij gedoopt worden, en den drinkbeker dien Hij dronk moet ook gij drinken. De ernstige kruis-doop tot dooding des vleesches moet over al uwe

idealen heen gestort worden: dan zullen ze vatbaar zijn om te worden verwezenlijkt. Dan zal het zijn gelijk gij begeert — indien er ten minste iets waarachtig adellijks in uwe strevingen is — voor uzelf het lijden en de opoffering, voor uwe bedoeling de zegepraal. Wèl u indien gij met de zonen van ZEBEDEUS (Matth. 20: 22), als u deze kruisweg voorgesteld wordt, durft te antwoorden „wij kunnen „ — gesteund op hooger kracht dan zij toenmaals schijnen gekend te hebben. Immers gij zult gevonden hebben het groote geheim van eeuwig jong te blijven: van ook in de grijsheid te mogen ontkomen aan die veroudering des geestes, welke erger is dan de dood.

Een schemerend voorgevoel hiervan heeft de diepzinnige Grieksche mythe die HÉBÈ, de toovergestalte der eeuwige jeugd, met den HERCULES der zwoegende en worstelende menschheid eerst dán laat verbonden worden, wanneer hij den kelk der levenservaring tot den laatsten druppel geledigd en door de vlammen der zelfverloochening heen een hooger leven begroet heeft. Maar wat hier nog

slechts een schemerend voorgevoel is, daarvan smaakt ieder van Gods uitverkorenen in CHRISTUS de wezenlijke volheid. Want de Heer geeft den moede kracht, en vermenigvuldigt de sterkte dien die geene krachten heeft. De jeugdigen zullen moede en mat worden, en de jongelingen zullen gewisselijk vallen. Maar die den Heer verwachten zullen de kracht vernieuwen: zij zullen opvaren met vleugelen gelijk de arenden: zij zullen loopen en niet moede worden, zij zullen wandelen en niet mat worden. Door de genade Gods moge het ook uwe ervaring zijn. Want om dezer dingen wil is het der moeite waard, te leven; ja wie dezen CHRISTUS vinden mocht, die heeft genoeg hierbeneden geleefd, die heeft het doel van dit aardsche aanzijn bereikt.

HET KRUIS DES VERLOSSERS.

I.

Wees mij gegroet gezegende dag, die naar waarheid Goede Vrijdag heet! Met beving verheugt zich mijn hart in het vooruitzicht van weder voor de gemeente en in haar midden te mogen getuigen van mijn eenigen troost in leven en sterven, en in de stille toestemming van alle kinderen Gods in ons midden de getuigenis te vernemen, dat Hij er velen met mij door Zijn dood van den dood heeft vrijgemaakt.

Doch eene weemoedige gedachte komt hier bij mij op. Ik denk thans niet aan de lichtzinnigen van wie de gemeente der heiligen weenende zegt, dat zij vijanden van het kruis van CHRISTUS zijn. Neen, maar ik denk aan anderen die niet verre zijn en toch het kruis der groote Verzoening niet met volle overgave

des harten omvatten kunnen. Wat is het dat hen verhindert? Niet dat zij aan de verzoening met God geene behoefte gevoelen; niet dat zij niet in Jezus den eenigen naam die ter zaligheid gegeven is, zouden begeeren te erkennen. Maar zie, het kruis van Golgotha en de apostolische verkondiging van dat kruis is hun verduisterd door droevige dwalingen. In hunne jeugd hebben zij de leer der Vaders in strengen of verzachten vorm gehoord, en hebben daarna CHRISTUS in het midden der gemeente beleden en ook menigmaal Zijns doods gedacht met de schare. Doch sedert dien tijd is er veel over hen heen gegaan. In allerlei ervaring der wetenschap en des levens zijn ze vooruitgekomen, maar hunne kennis van de waarheid die in CHRISTUS is, bleef verre bij hunne overige wetenschap of ervaring ten achteren. Dit is niet buiten hunne schuld geschied. Met smart erkennen zij dat, maar op het oogenblik is het niet anders. En als zij nu hooren van verzoening door het bloed des kruises, van de straf die ons den vrede aanbrengt en die op Hem was, van Zijne striemen door welke ons genezing is geworden,

van de plaatsvervangende gerechtigheid des Zoons van God, dan zijn hun deze klanken vreemd, buitensporig en verward klinkende, met hunne denkbeelden van Gods volmaaktheid en van 'smenschen behoeften in strijd. Met benaauwd en weerzin keeren zij zich van dit, zoo zij meenen, spitsvondig stelsel af — maar toch hebben zij er geen vrede bij; zij vragen naar licht, zij strekken zich uit naar de waarheid.

Dit is een toestand die de allerdiepste belangstelling verdient. Velen meenen dezulken als ongeloovigen of toch als niet geloovenden te moeten beschouwen, omdat zij nog niet tot bepaalde belijdenis der waarheid, gelijk zij naar Gods Woord is, gekomen zijn. En zeker, de volle waarheid is slechts ééne, en die is beschreven in het Woord van God, de Heilige Schrift, en wij kunnen niemand ten volle als in de waarheid zijnde beschouwen, die dat Woord niet aanneemt in al zijne volheid. Maar kent gij dan niet de gisting onzer hoogst-merkwaardige dagen, door welke alle vraagstukken op nieuw getoetst, alle overtuigingen waarin een groot deel van de menschheid eeuwen lang berust heeft, op nieuw in kwestie

gesteld worden? Twijfelzucht, stofvergoding heeft daarin haar spel, zonder twijfel: maar daarmee is niet alles verklaard. Neen, voor een groot deel is dit verschijnsel in verband met den diepen ernst, waarmee de keur der menschheid in onze dagen zich de waarheid zoekt toe te eigenen — ja toe te eigenen als een waarlijk met ons binnenste vereenzelvigd en levenwekkend eigendom. Voorwaar, in de strevingen van deze zoogenoemd twijfelzuchtigen is vaak oneindig meer geloof dan bij velen, die slechts naar goedbegrensde teekening van geloofsovertuigingen vragen en dáárnaar bepalen of iemand geloovig zij of niet. Hoort een gelijkenis. PIZARRO, de veroveraar van Peru, hield met den koning van dat ongelukkige land, met den Inca ATAHUALPA, eene zamenkomst. De Spaansche priester VALVERDE treedt op en bewijst den heidenschen koning in slecht vertolkt Spaansch, dat CHRISTUS de wereldheerschappij aan den Paus heeft opgedragen, en dat deze alle landen der nieuwe wereld aan den Spaanschen koning heeft geschonken, derhalve dat de Inca zich aan dezen koning heeft te onderwerpen. ATA-

HUALPA beroept zich verontwaardigd op zijn voorvaderlijk recht, en eischt dat de priester hem zijne vordering op beter gronden zal bewijzen. VALVERDE brengt de Heilige Schrift te voorschijn, en reikt ze den Inca over met de verzekering dat alles daarin staat. De koning houdt het boek aan zijn oor, zegt weldra: „het zwijgt, het zegt mij niets!” — en werpt het onverschillig ter aarde. En de priester roept dat het Evangelie ontheiligd is, en de Christenen nemen bloedige wraak op ATAHUALPA en zijn volk. Ziet gij niet wat ik bedoel met deze gelijkenis? Het is wáár, den Heere CHRISTUS behoort naar het Woord Gods de geheele wereld toe: wij moeten haar voor Hem opeischen, en Hij zal haar ten erfdeel ontvangen. Maar menig tegenstander, goedwillig, ja koninklijk als ATAHUALPA, is diep overtuigd van het recht zijner natuurkundige, maatschappelijke of andere vooroordeelen, hem sedert jaren door zijne huisselijke of wetenschappelijke opvoeding toegebracht. Daar komt gij tot hem met het heilige Boek en met eene taal die hij niet verstaat, en eischt dat hij zich onderwerpe. Hij zegt dat

dit boek hem niet overtuigt, dat het hem zwijgt; hij werpt het ter aarde — en gij roept wraak over den ongeloofige. Maar beseft gij dan niet dat het uwe schuld is, ja de uwe, daar gij nagelaten hebt de uitspraken van dat boek in verband te brengen tot den geestelijken luchtkring waarin uw tegenstander leeft? Waarlijk den geloovigen ontbreekt het dáárom zoo vaak aan overredingskracht, omdat het hun aan de liefde ontbreekt, uit welke grondigheid in het overwegen van de bezwaren des tegenstanders voortvloeit; en van de uitspraak dat de natuurlijke mensch niet verstaat de dingen die des Geestes van God zijn, behoorde geen geloovige ter veroordeeling van een tegenstander gebruik te maken, dan wanneer het aan hem gebleken ware, dat de geestelijke mensch de natuurlijke en alle andere dingen wèl verstaat. Ik moet nog meer van deze menschen zeggen, naar hetgeen zich sedert jaren van veelvuldige ervaring aan mij opgedrongen heeft. Dat velen van hen het evangelie verwerpen, kan ik niet alleen verontschuldigen, maar moet het bij niet weinigen zelfs hoogachten. Want zij hooren zich het

Evangelie gehalveerd en verminkt verkondigen, als een stelsel zonder kracht en majesteit. En hunne ziel is te ernstig, te krachtvol, dan dat zij in zulk een stelsel behagen zouden hebben; en zij hebben een inwendig besef dat het waarachtig Evangelie iets beters, iets kernachtigers wezen moet — maar wie zal er hun den weg toe wijzen? Met weerzin keeren zij zich af van die theologie, welke de grenzen tusschen het heilige en het onheilige uitwischt, om bij natuurkundigen en „beschaafden” te bedelen om erkenning van hare stellingen. De grondig-ontwikkelden onder hen verachten deze oppervlakkige vrijzinnigheid, die om geloof en wetenschap beide te bevredigen, aan beider eischen te kort doet. Maar bovenal, de ernstige mannen, de godvreezenden onder hen hebben een afkeer van de laffe lichtvaardigheid dezer schijnchristelijke wereldbeschouwing. Voorwaar (zoo spreken zij met mannelijken ernst in hun binnenste), wij weten niet of er een persoonlijke, een sprekende, een wonderdoende God bestaat. Maar dit ééne weten wij: indien er iets is dat onze toewijding verdient, dan moet het een God zijn die niet,

gelijk de afgoden van Babel, door zijne ver-
eerders gedragen wordt, maar een die hen
draagt (Jesaia 46), niet een schepping van
menschelijk vernuft maar een Schepper van
almachtige majesteit, door geen menschelijk
nadenken volkomen te bevatten. Daarom keeren
deze achtbare twijfelaars zich af van de hal-
verende stelsels, die zij voor de diepte van
hun levensernst onvoldoende bevinden, en de
volle waarheid kennen zij nog niet.... O nog
eens, ik reik denzulken de hand, honderdmaal
liever dan aan zoo menig dusgenoemd geloo-
vige, die van den ernst dezer worstelingen
geen denkbeeld heeft. Ik reik hun de hand,
niet uit de hoogte, maar als medestrijder, door
smartvolle herinneringen aan hen verwant.
Niet om hen gerust te stellen, maar om hun
te zeggen: komt, niet tot mij en mijne ver-
klaringen, maar tot den CHRISTUS-zelven die
u zoekt. Gij zegt: ik zoek oprechtelijk de
waarheid. Het is wèl, maar de toekomst zal
de proef leveren of gij waarlijk oprecht zijt,
of niet. Want in trouwe, niet uwe oprecht-
heid maar de waarheid zal u vrijmaken.
Zoo gij misschien tot hen behoort die steunen

op de oprechtheid van hun zoeken, als op een zedelijke verdienste die hen zal aangenaam maken bij God, dan zijt gij diep te beklagen. Bij dezulken toch vernietigt deze toestand van lieverlede zichzelf: want zoo men zich gerust stelt, omdat men toch „de waarheid zoekt”, dan houdt weldra dat zoeken-zelf op, want ach! men meent reeds genoeg te hebben aan het zoeken. Onder de macht der begoocheling welke meent te kunnen eten van den honger en te kunnen drinken van den dorst, onder de macht van deze zelfverblindings verdwijnt de ootmoed, de heilzame onrust, de droefheid naar God, de hijgende smart. Maar zij bij wie deze smart blijft, zij zullen begrijpen dat zij niet van hun honger, maar alleen van de waarachtige spijs kunnen eten. Niet van de gezochte maar van de gevonden en tot eigendom gemaakte waarheid zullen zij heil verwachten, en ik begroet hen met eerbiedige liefde en worstel biddend met en voor hen mede om rust en vertroosting.

Zal ik hun, die aldus gesteld zijn, deze vertroosting kunnen geven? Door de genade mijns Gods ben ik dier zekerheid deelachtig,

die in het kruis van Golgotha als in het middelpunt onzer behoudenis roemen leert. Ik geloof van ganscher harte aan de verzoening door het bloed des kruises en aan de plaatsvervangende gerechtigheid mijns Middelaars, en weet dat mijne zonden door Zijne verdiensten bedekt, mijne schulden door Zijne zoenofferande uitgedelgd zijn, anders zou ik, helaas! van wanhoop verslonden moeten worden. Ik weet ook dat niemand anders dan de Heilige Geest het mij, en allen die het weten, geleerd heeft, ons van zonde en van Jezus gerechtigheid overtuigende. Zal ik dan in staat zijn door mededeeling en uiteenzetting mijne broederen die naar licht verlangen, te helpen? Ja toch: want hetgeen ik van den Heiligen Geest geleerd heb, dat heb ik van de gemeente geleerd, in wie de Heilige Geest is en spreekt. En gelijk andere broeders mij tot verheldering mijner inzichten als gezegende middelen hebben gediend, zoo verwaardigt dezelfde Geest mij wellicht, voor andere zoekende broederen tot voorlichting te wezen. In dat vertrouwen en met die bede wil ik eenige woorden spreken, niet om alles uit te leggen,

niet om de begrippen naauwkeurig te ontleden, maar om, al is het in vluchtige woorden, toch het een en ander te trachten aan te raken dat misschien licht werpen kan.

Allereerst, ik weet, mijn broeder, welke bedenking in uw binnenste sluimert. Aan vergeving, aan verzoening met God hebt gij behoefte. Dat die behoefte nog niet bevredigd is, dat gij meer noodig hebt dan gij nu nog bezit, dit gevoelt gij. Dat het vriendelijk beeld van CHRISTUS, gelijk het Evangelie dat beeld tot u brengt, u verkwikt en aantrekt, dit ontkent gij niet. Maar toch, toch, ja aarzelend spreekt gij het uit, want gij beseft dat uwe bedenking het geheele Christelijke geloof zou doen vervallen, indien ze waarheid sprak.... maar gij kunt de gedachte niet van u weren, die daar fluistert:

„ Waartoe de Middelaar? Is God dan niet barmhartig en vergevensgezind uit zichzelf? Waarom kan ik mij niet terstond in Zijne armen werpen, roepende: Vader ik heb gezondigd — en van Hem hooren: Ik heb u

vergeven? Waartoe deze — als ik het dan oprechtelijk zeggen zal wat in mij oprijst — waartoe deze hinderlijke tusschenpersoon?”

Ach, ik versta deze bedenking. Hoe lang heeft zij mijn eigen gemoed vervuld en mij den vrede benomen! Ik versta haar. Ik weet uit eigen herinnering met welke wijduitgestrekte gedachten zij zamenhangt.

Hoe zal ik haar beandwoorden? Ten volle kan ik dat nu nog niet doen. Want zoolang gij deze bedenking oppert, duld dat ik het u zegge zonder het u nog te kunnen bewijzen, zóólang kent gij uwe eigen diepste behoeften nog niet. Eerst moet ik u van CHRISTUS den gekruisigde spreken, en tot u zeggen: dat is geschied, en zoo goed mogelijk u uitleggen hoe en waarom het geschied is. Want eerst bij dat kruis, eerst als gij verkeert onder deze verkondiging, kan bij u het besef van uwe diepste behoeften ontwaken. Dit zijn de wonderbare wegen Gods in de christelijke verkondiging: gij komt tot die verkondiging, nog meenende dat gij leeft. En geene redenering is in staat u van het tegendeel te overtuigen; slechts eene schemering van een besef van ge-

vaar bestaat er nog maar bij u, voldoende om u ten minste te doen besluiten om aan die verkondiging een oor te leenen. Dan heft die verkondiging aan, en zegt: door CHRISTUS' zoendood is u het leven geschonken. Die boodschap kan spoorloos langs u heengaan, zonder vrucht achter te laten. Maar ook kan er iets daarbij geschieden wat ik beschrijf met de woorden: de Heilige Geest heeft het levend gemaakt in zijn hart; er was behoefte en oprechtheid in zijne ziele. Gij stemt niet toe, dat dit de werking van den Heiligen Geest behoeft te zijn, en gij kunt dat ook niet toestemmen, want alleen de ervaring leert het ons.... Genoeg, bij die verkondiging van CHRISTUS' zoendood zal het óók kunnen geschieden dat zij indringt in uw hart, en eerst dan, eerst dán wanneer gij waarlijk begint te gelooven dat u het leven door dien dood van CHRISTUS geschonken is, eerst dan begint gij te gevoelen: waarlijk ik was dood — terwijl het dan, hetzij allengs, hetzij meer plotselings u bekend wordt: ik ben levend geworden! Eerst door het geschonken leven beseft gij de mate van den overwonnen dood; eerst door

het vervuld zijn van uwe behoefte, peilt gij de schrikkelijke diepte dier gewezen behoefte. O hoe worstel ik met de taal om u deze dingen duidelijk te maken.... waarmede zal ik ze vergelijken? Herinner u hoe soms in den droom eene geschiedenis van geheele dagen en weken door u doorleefd wordt, en het laatste van dit alles, geleidelijk op het voorlaatste volgende, is een liefelijke klank die tot u komt; gij ontwaakt, en zie het was eene beminde stem die u wakker riep: en met verbazing bepeinst gij dit wonder, hoe deze stem, in dat ééne oogenblik roepende en u wekkende, uwe droomende voorstelling bliksemsnel door deze geheele reeks van gebeurtenissen en toestanden als met achterwaarts gaande beweging geleid heeft. Herinner u hoe gij een vriend hadt, van wien gij jaren lang dacht dat hij uw vriend niet was. Gij hebt hem meestal ontweken, nooit recht begrepen, vaak verdacht — eindelijk komt een woord, eene daad van hem u zijn wezen ten volle verklaren; gij ziet in de diepte van dat wezen de brandende liefde voor u, voor u den on dankbare; en nu vaart een licht met terug-

gaande beweging over al uwe vroegere herinneringen heen, en zij allen beschamen u; en bij iedere van die herinneringen ziet gij dat er toenmaals een gevaar boven u gezweefd heeft van voor altoos van die liefde afgekeerd te worden, en elke van die vlijmende herinneringen gaat toch vergezeld van het heerlijk besef, dat dit gevaar nu geweken is en gij onscheidbaar voortaan aan zijne liefde verbonden blijven zult. Denk dit en dergelijke dingen in, mijn broeder! en zij zullen u iets, iets ook slechts, maar toch iets, verklaren van den zin des profetischen woords: „Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben heb ik berouw gehad, en nadat ik mijzelven ben bekend gemaakt, heb ik op de heupe geklopt.”

Daarom, zoo gij vragen mocht wáártoe gij den Middelaar zoudt nodig hebben, daar gij immers wel onmiddelijk tot God kunt gaan? dan kan ik u nu nog geen voldoende antwoord geven: niet omdat ik het niet weet, maar omdat gij niet begrijpen kunt wat alleen na ervaring begrepen wordt. Doch iets kan ik u reeds nu antwoorden. Hoor mij aan.

Voor en aleer gij werkelijk met God ver-

zoend zijt, kunt gij in eeuwigheid niet tot Hem komen alleen uit uzelve. Want wat ontbreekt u? u ontbreekt niets, dan alles. U ontbreekt waarachtige liefde tot God: liefde met uw gansche hart, met geheel uwe ziel, met geheel uw verstand, met al uwe kracht voor God. Iets anders nu, iets minders dan die liefde kan u met God niet vereenigen, ja kan den afstand die daar is tusschen u en God, geene enkele schrede minder maken. Dat gij die liefde thands niet bezit, dit stemt gij toe zoo gij ernstig zijt. Maar kunt gij u tot die liefde inspannen, kunt gij ze verkrijgen tot vrucht van gemoedelijk ernstig pogen? O misleid u niet. Liefde laat zich niet dwingen. Uwe bezitting volkomen weg te schenken en uw lichaam ter verbranding over te geven, ja daartoe kunt gij gedwongen worden door anderen of door uzelve. Maar tot het kleinste sprankjen van liefde kunt gij noch uzelve dwingen noch gedwongen worden door de kracht des ganschen heelals. Slechts ééne kracht kan u tot die liefde, ja tot volkomene liefde dwingen; eene kracht die sterker is dan het heelal, namelijk de liefde Gods. Om liefde

te kunnen doen ontstaan, moet men eerst liefde geven: om volkomen liefde te wekken, moet God eerst u volkomen liefde bewijzen. Zeg nu niet, zoolang gij CHRISTUS niet kent, dat God u genoeg liefde bewezen heeft om uwe liefde te kunnen wekken, namelijk door Zijne gaven van het leven, de gezondheid, de geestvermogens, de wereld.... Houd op, gij liegt, gij liegt. Dit alles heeft geene waarachtige liefde bij u gewekt, gelijk gij zoo even zelf erkend hebt. Dit alles kan geene waarachtige liefde bij u wekken, want het maakt u toch niet gelukkig en het is uwe hoogste liefde niet waard. Dit alles hebt gij ontvangen en het heeft u toch niet volkomen gelukkig gemaakt, want immers heeft het geene volkomene liefde bij u gewekt.

Want — en ziedaar de oplossing van het raadsel — dit alles, leven, gezondheid, geestvermogens, wereld, dit alles is geen volkomen liefdebetoon Gods. Volkomen liefdebetoon is niets anders dan mededeeling van zichzelf. Let wel, niet van Zijne gaven, niet van alle zijne gaven, maar van zich zelve.

Heeft God dan meer dan zijne gaven,

heeft God dan meer dan alle Zijne gaven, heeft God dan zichzelf gegeven?

Ja, zegt de christelijke gemeente, ja Hallelujah, dat heeft Hij gedaan.

Hoe heeft Hij dat dan gedaan? vraagt gij.

Ik andwoord u nog niet. Want gij kunt dit andwoord nog niet aannemen.

Ik voer u uit de hoogte van Gods wezen tot de diepte van uw eigen wezen terug.

Namelijk tot de diepte van uwe zonde.

Hoor mij verder aan.

Mijn broeder, gij hebt met den eersten ADAM eene gemeenschap van zonde en van schuld. Wat in den aanvang is geschied dat werkt over de gansche verdere ontwikkeling door. Dit gansche menschelijke geslacht waar-toe gij en ik behooren, is door de zonde aan den dood en het verderf onderworpen, en staat schuldig en verwerpelijk voor God.

Maar in die onafgebroken, door alle tijden voortlopende ontwikkeling der zondige geslachten is een nieuw aanvangspunt gesteld. De tweede ADAM is gekomen, rein en

heilig, en is het begin der tweede schepping geworden; en ook hier is het gelijk in de eerste schepping, dat al het volgende dat zich uit Hem ontwikkelt, aan zijne hoedanigheid deel heeft. In den eersten ADAM zijt gij van nature, in den tweeden ADAM moogt gij zijn door het geloof.

Maar dit is het onderscheid tusschen het zondige natuurlijke leven en het leven des geloofs, dat het eerste onvrijwillig is: een last met wiens drukking op u gij geboren zijt; en het tweede is het leven der vrijheid, omdat het is eene gave des Heiligen Geestes, welke het beginsel der zelfstandigheid is. Het heeft niet ter uwer keuze gestaan, al of niet in zonden ontvangen en geboren te worden. Maar wel wordt het ter uwer keuze gegeven of gij God dienen en het beste deel erlangen zult in den geloove, of niet. In alles wat tot uw natuurlijk leven behoort, kunt gij alleen schijnbaar, maar niet werkelijk, iets doen uit vrije beweging. In dat alles zijt gij bepaald door den natuurzamenhang die u omgeeft. Die natuurzamenhang die u omringt, en waarvan ook uw eigen natuurlijk leven naar ziel en

lichaam eene gebondene schakel, een onzelfstandig lid is, die wordt door u niet begrepen noch beheerscht. Terwijl gij zijn invloed ondergaat en van uwe zijde daarop terug werkt, zijt gij uws zelfs niet volkomen bewust; gij handelt slechts willekeurig, maar niet vrij. Maar zoo gij zult wedergeboren zijn, dan zult gij vrij wezen. Wat een werk is van uwe zondige natuur, dat is in den diepsten grond uw eigen werk niet, hier beneden.

Immers de zonde behoort niet tot uwe eigene, van God geschapene, wezenlijke natuur. God heeft u naar Zijn beeld geschapen, en al wat zondig in u is, dat is verloochening van uwe eigenlijke van God gegevene en met Hem verwante natuur. Door de zonde wordt gij onvrij, komt gij onder de macht des kwaads, onder de macht des duivels: door deze macht wordt in u gewerkt, en uw eigenlijk met God verwant wezen werkt niet maar ligt gebonden.

Zoolang gij niet wedergeboren zijt kan uw eigen wezen niet werken, want het is en blijft gebonden. Één werk is er slechts dat in den diepsten grond uw eigen werk, een werk der vrijwilligheid, der liefde is. En dat is, in

CHRISTUS te gelooven. Want dat geloof is geheel en al van den aanvang tot het einde een werk des Heiligen Geestes. En de Heilige Geest alleen is de werkmeester der zelfstandigheid, der vrije werkzaamheid, anders gezegd: der liefde. God wil geene andere toekering tot Hem, dan die welke zij een werk der liefde, dat is: der vrijheid. Daarom geldt voor Hem geen ander geloof, dan hetwelk zij eene genadegave des Heiligen Geestes, een vrijwillig geloof.

Die waarlijk gelooft, zal er niet meer naar vragen of het geloof een werk Gods, dan wel of het een eigen werk des menschen zij. Want de hoogste zelfstandigheid des menschen bestaat dáár alleen waar de Heilige Geest, de groote Verbreker aller banden, hem vervult en bezielt — met andere woorden, waar hij gelooft. Het geloof is in zijn aard en wezen de hoogste daad des menschen, ja een oneindig waagstuk — hoe zou het dan iets anders dan een werk des Heiligen Geestes kunnen zijn?

En nu, laat mij u uiteenzetten wat er geschied is, opdat de Heilige Geest dat geloof in u zou kunnen werken.

Gij hebt gehoord van een drama dat zich eigenlijk in den hemel voltooide, om dan op aarde te worden nagespeeld. De Vader berekende dat de zonde der menschheid haar tot het betalen van eene oneindige schuld gehouden had gemaakt. Naar Zijne liefde zou Hij die schuld willen kwijtschelden, naar Zijne gerechtigheid kon Hij niet. Ziet, daar verscheen de Zoon en verklaarde dat Hij die schuld zou betalen. Het verdrag werd met Zijn bloed geteekend — en gelijk Hij daartoe gehouden was, zoo verscheen Hij ter bestemder tijd op aarde, en betaalde de schuld. Alzoo was hier geschied wat op aarde met een of anderen schuldeischer geschieden zou. Deze heeft in zijn boek gesteld de som die hij in te vorderen heeft. De schuldenaar is onvermogen tot betaling, en moet nu gestraft worden. Plotselings verschijnt een derde, en verklaart dat hij de schuld overneemt. Wat raakt het nu den schuldeischer, of de schuldenaar met dezen edelmoedige in betrekking staat, of niet? Wat zou hij er naar vragen of die schuldige ook later aan zijn bevrijder dankbaarheid zal betoonen, of niet? Doet de

bevrijdde schuldenaar dat, zoo veel te beter; maar de hoofdzaak is dat hij, schuldeischer, zijn geld ontvange, en na dat geld werkelijk ontvangen te hebben, is hij voldaan en de zaak is geëindigd.

Van deze vergelijking keert gij u met weerszin en een pijnlijk gevoel af, niet waar? Gij hebt er volkomen recht in, mijn broeder. Maar deze leer is ook, Goddank! noch de leer der Heilige Schriften, noch die der Kerk waarin gij het voorrecht hebt met mij opgevoed te zijn.

Voorzeker, God wil dat aan Zijne gerechtigheid genoeg gedaan worde. Doch dat wil Hij niet tegenover zijne liefde, maar om zijne liefde. Gerechtigheid en liefde zijn één in God. Zijne gerechtigheid eischt volkomen voldoening aan Zijne heilige wet; en Zijne wet drukt datgene uit wat éénig en alleen den mensch kan doen zalig zijn; zij eischt dat de mensch door de liefde in Zijne gemeenschap leve, en derhalve zalig zij. God is onverbiddelijk in Zijn eisch dat gij zult zalig zijn, dat is, dat gij aan Zijne wet, aan de levensvoorwaarde van uw eigen naar Gods

beeld geschapen wezen, voldoen zult. God eischt dat aan Zijne gerechtigheid door u genoeg gedaan worde, met andere woorden, Hij wil volstrekt dat gij zult zalig zijn — omdat Hij de liefde is. Omdat Hij de liefde is, vlamt Zijn toorn over uwe zonde, en zal haar gewisselijk door Zijn wraakvuur verteren; omdat God haat datgene wat u rampzalig maakt, uwe zonde.

God toornt over de zonde. Wacht u voor de verzwakkende opvatting die, op grond dat de liefde Gods de grondslag van het verlossingsplan is, ontkent dat God ook met ons verzoend moest worden gelijk wij met God. Zekerlijk, daar is geene waarachtige heilige liefde zonder toorn: en Gods toorn moet gestild, dat is: uwe rampzaligheid, uw vloek waaronder gij ligt door de zonde, moet weggenomen worden. Daar moet voldoening geschieden aan Gods toorn, want Hij is de volkomen heilige Liefde die niet aflat van hare verdoemende kracht tegen uwe zonde te oefenen.

Ja uwe zonde zal onder het vlamvend vuur Zijner wrake verteren, de vraag is slechts

alleen: zult gij zelf daarmede verteerd worden door u aan uwe zonde vast te hechten en met haar getroffen te worden, of wel zult gij u inwendig afscheiden van uwe zonde, zoodat zij nu een lastige, een vervloekte kerker voor u wordt in welken gij blijft zuchten totdat het bliksemvuur des hemels dien kerker in vlammen zet en gij, wel met gezengde klederen maar ongedeerd, in vrijheid komt?

En die voldoening aan Zijne gerechtigheid, die onverbiddelijk uwe zaligheid eischt, door wien zal die gegeven worden? Door een ander wezen dat niet met u in betrekking staat? Neen, dat zou u niet helpen. Gij zondig mensch, gij, gij zelf, moet Gode die schuld betalen. De menschheid zelf moet uit eigen beweging tot God terugkomen. Ja uit eigen beweging. Want alleen in de liefde tot God is uwe zaligheid en derhalve de voldoening aan Gods gerechtigheid. En de liefde is vrijwillig, of zij is geene liefde. Gij zult u moeten bekeeren, hetwelk niet is de vernietiging van uwen wil onder eene onbegrepen macht, maar juist de vrijmaking van uw wil die nu nog onder de zonde gevangen ligt.

Daarom zal God de menschheid, de afgevallen menschheid, niet als door een tooverslag op eenmaal bekeeren. Dat ware vernietiging van het wezen der bekeering zelve, hetwelk in de vrijwilligheid der toekeering bestaat. Ook vroeger herschiep Hij het menschedom niet plotselings na het strafgericht van den zondvloed. Maar Hij verkoos één man om de stamvader van een nieuw geslacht te zijn, op dat door de aansluiting der liefde, door den erfzegen des geloofs, de gerechtigheid van ABRAHAM, den vader der geloovigen, over allen komen zoude.

ABRAHAM was een zondaar, en het werk, in hem begonnen, was onvolkomen. Maar de tweede ADAM, het hoofd der nieuwe schepping, is gekomen als het beginsel van eene nieuwe ontwikkeling, opdat, gelijk bij den eersten ADAM, datgene wat in Hem was over allen komen zoude die in Hem zijn. Hij nu is de Mensch, de Mensch bij uitnemendheid; en zoo de zondige menschheid in Hem is door de liefde, de vrijwilligheid des geloofs, zoo zal datgene wat in Hem is ook in de menschheid overgaan.

Welnu, in de zwarte massa der menschengeschiedenis vertoont zich één lichtpunt, het is de geschiedenis van Jezus van Nazareth, op Golgotha voltooid. Overal op de gansche massa rust Gods rechtvaardige toorn, hier is een rustpunt voor Zijn welbehagen. Want deze mensch heeft aan Gods gerechtigheid voldaan. Geen wezen dat u vreemd is, o zondaar! maar de mensch, de mensch, staat in CHRISTUS weder rein voor God.

Dat is geschied door Zijn gansche leven, één samenhangend offer der volmaakte gehoorzaamheid aan God.

Zijn geheele leven is volkomen vrije onderwerping aan des Vaders wil, gehoorzaamheid die in geregelde voortgang, in ontwikkeling zonder stoornis, altijd volkomener en ten slotte volmaakt wordt. Zijn laatste lijden is de kroon van zijn geheele leven. In dat geheele leven was Hij, naar des Doopers aanwijzing, het Lam Gods geweest dat de zonde der wereld droeg. Met andere woorden zijne gebondenheid onder den vloek van de zonde der wereld, die naar Gods raad op hem rustte, was gedurende dat gansche leven zijne vrije

keuze geweest. Dit lijden nu, deze gebondenheid, dit dragen van dezen last, is bij uitnemendheid groot in zijn laatste levensuren, en bij uitnemendheid groot derhalve de vrijheid, de gehoorzaamheid van Gods Zoon. Dit blijkt u uit de aandachtige beschouwing van elk uur, elk oogenblik van dat lijden. Neem als voorbeeld de ure der gevangenneming in den hof, en hoor zijn Koninklijk woord tot de krijgslieden: „Dit is uwe ure en de macht der duisternis: en dit alles is geschied opdat de schriften der profeten zouden vervuld worden.” Zie, het is hunne ure, maar toch eigenlijk hunne ure niet, want zij zijn onder de macht der duisternis: de Satan heeft macht over hen, terwijl zij macht over Hem hebben. Maar ook de Satan is niet vrij: neen, de schriften der Profeten wijzen uit, dat dit alles slechts vervulling is van Gods raad — God heeft macht over den Satan. Aan deze macht nu geeft zich de Heer vrijwillig over. Alzoo is in dezen hof eene aaneenschakeling van gebondenheden: JEZUS is uitwendig gebonden onder de boosdoeners; dezen onder den Satan; de Satan onder GOD — maar één is er die

volkomen vrij is, en dat is Hij die in sterke boeijen gekneveld wordt weggevoerd. Één is er volkomen vrij, en dat is Hij die zich volkomen aan God heeft onderworpen. Omdat Hij zich volstrekt heeft onderworpen daarom is Hij volstrekt vrij. Omdat Hij in den volsten zin moest lijden, daarom lijdt Hij vrijwillig. Zoo vervult zich het hoogheerlijke woord waarin Hij de geheele eenzelvigheid van Zijn eigen vrijen wil met den wil en het gebod des Vaders heeft uitgesproken. „Niemand neemt mijn leven van mij af, maar ik leg het uit mij zelven af. Ik heb macht het leven af te leggen en het wederom te nemen; dit gebod heb ik van mijnen Vader ontvangen.”

Doch gij vergt niet dat ik u nog nader in bijzonderheden over dat leven zal spreken, en ik heb alleen willen opmerken, dat de dood des Heeren, ook wat dit karakter van vrije gebondenheid aangaat, niet van Zijn leven kan afgescheiden worden. Dat geheele leven was een leven des vrijwilligen lijdens. Die dood was de kroon van Zijn leven.

Wat is dan Jezus dood? Ik waag het niet

u deze geheimenis ten volle te willen verklaren; ik kan in geen enkel opzicht, en dus ook hier niet, met mijne kennis mijn geestelijk leven in zijn geheel vooruitsnellen. Daarom, dewijl er nog vele onreinheid in mij is, begrijp ik den dood des Heeren slechts zeer aanvankelijk nog. Maar laat mij u enkele hoofdtrekken mededeelen.

Gij zijt naar Gods beeld geschapen. Leven en met God verbonden zijn is één voor den mensch, naar zijn oorspronkelijken aanleg waarvan uw geweten getuigt.

Maar uw geweten getuigt eveneens, dat gij van God zijt afgeweken: uw wil heeft zich tegen Hem gekeerd. Uwen God hebt gij verlaten. God heeft ons de ontzachtelijke gave der vrije keuze gegeven. Het stond aan ons (hoe, is eene volstrekte verborgenheid) die aanvankelijke vrijheid ¹⁾ van keuze of tot de waar-

¹⁾ Dat men bij de uitdrukking vrijheid van keuze of kiesvrijheid hetzelfde woord vrijheid gebruiken moet, hetwelk in zijn waren zin alleen van den toestand der verbondenheid met God door de noodzakelijkheid der liefde gebruikt kan worden, heeft tot veel misverstand aanleiding gegeven. Wij bekommeren er ons hier niet om.

achtige vrijheid te ontwikkelen, welke bestaat in de noodzakelijkheid der verbinding met God door de liefde, of tot willekeur en gebondenheid onder de zonde. Dit laatste, helaas! is geschied.

De mensch heeft eene verkeerde zelfstandigheid tegenover God begeerd, daarom is hij slaaf der zonde geworden. Naar eene valsche vrijheid buiten God heeft hij gestreefd, daarom is hij gebonden geworden onder de macht des kwaads.

En wat is het noodzakelijk gevolg daarvan? Ach, het leven uit God hebben wij niet gewild, en nu geschiedt ons naar onzen wil. Het leven dat wij niet willen, moeten wij verliezen. En daar onze wil, het middelpunt van ons geheele wezen, buiten God is, zoo moet ook onze geheele toestand buiten God, van God gescheiden, den dood overgeleverd zijn. De dood is de bezoldiging der zonde, niet volgens een afgetrokken gebod Gods, dat in geene betrekking zou staan tot de noodzakelijke toedracht der dingen, maar juist volgens die noodzakelijkheid, dewijl het gebod Gods nooit iets anders is dan volstrekt over-

eenkomstig met het wezen der dingen over welke het gebod gaat: immers is het wezen der dingen niets anders dan het uitvloeisel van den heiligen wil Gods. Of men zegt dat iets uit den aard der zaak met noodwendigheid voortvloeit, dan wel of men zegt dat iets geschiedt volgens het gebod Gods, dit is één en hetzelfde. Want de „aard der zaak” is zoo als hij is en niet anders, om geene andere reden dan omdat God het zoo bepaald heeft; bepaald, niet naar onheilige willekeur, maar volgens de heilige noodzakelijkheid, dat is: naar de volstreckte vrijmacht van Zijn volmaakt en heilig wezen. Daarom kan het niet anders of de dood moet de bezoldiging, het loon der zonde zijn: de dood die zich voltooit in den tweeden en eeuwigen dood. Want zóó volkomen vrijmachtig is God, dat Hij zelfs in Zijne schepselen vrijheid schept en duldt, ja dat Hij die vrijheid duldt ook waar ze zich tegen Hem keert. De hoogste vrijmacht toch bestaat niet in alles onder dwingende overmacht te doen bukken, maar in het scheppen van vrijheid en zelfstandigheid, ook wanneer ze zich tegen haar Schepper

keeren mocht. In deze verdraagzaamheid Gods nu openbaart zich Zijn eeuwige vrijmacht.

De waarheid dat er eene verdoemenis bestaat, is de meest volstreckte openbaring van de verdraagzaamheid Gods. Want die verdraagzaamheid gaat zoo ver, dat zij datgene wat de mensch zelf kiest, nadat alle hulpmiddelen en lokkingen der liefde die behoudens 's menschen vrijheid mogelijk zijn, uitgeput zijn geworden, hem met een bloedend hart (wij spreken op menschenwijze) laat kiezen en verkrijgen. Tegen de trekking van oneindig vele liefdekoorden in, wil de zondaar volstrekt rampzalig wezen: welnu ten slotte wordt hij het dan ook: de dood is de bezoldiging der zonde.

Aanvankelijk echter is dat slechts de tijdelijke dood. En dóór dien dood heen is terugkeer tot God nog mogelijk. Want zie, indien wij den dood wilden en konden ondergaan zoo als hij van God bedoeld is, dan zou de straffe des doods ons tot verzoening kunnen strekken en de verwijdering van God zou juist door den dood kunnen eindigen.

Immers, wie gestorven ware den dood vrijwillig aanvaardende gelijk God hem bedoelt,

als bezoldiging der zonde: wie gestorven ware vrijwillig boetende voor de zonde, en waarlijk willende bezwijken onder den last van Gods toorn, die zou inderdaad, volgens het Apostolisch woord, gerechtvaardigd zijn van de zonde. Die zou van allen samenhang met de zonde en met hare straf ontheven zijn. Aan hem zou de dood, na aldus aanvaard te zijn, verder geen punt van aanvatting hebben; de dood zou in hem moeten wijken voor het leven: hij zou geheiligd en verzoend tot het leven wederkeeren en heerlijkheid ontvangen bij God. Eene zwakke vergelijking uit het dagelijksch leven heldere deze waarheid een weinig op.

Uw kind, o mensch, is ongehoorzaam tegen u geweest: en indien gij liefde voor uw kind hebt, zoo ontvlamt uw toorn heiliglijk tegen zijne zonde, en gij straft uw kind. Wanneer nu dat kind die straf niet slechts uitwendig en morrend ondergaat, maar in en onder de straf zijn wil verandert en met uw heiligen wil vereenigt, zoo is de voltrekking der straf tevens het einde der verwijdering tusschen u en uw kind, en volkomen liefde

keert aan beide zijden terug. Maar juist bij deze vergelijking blijkt de vreesselijke diepte onzer verdorvenheid. Wij zijn als het kind dat weerspanning en verhard de straf alleenlijk uitwendig ondergaat, zijn eigen wil er geenszins berouwvol mede vereenigt, en daarom ook na de straf in de verwijdering van den Vader en in zijne ellende volhardt. Onzen eigen zondigen wil te veranderen, dat ligt buiten onze macht. Den dood te willen als bezoldiging der zonde gelijk God dien wil, dat vermogen wij niet. Wij ondergaan den dood als eene uitwendige, onwederstaanbare noodzakelijkheid: maar met zijn diepsten grond, met den toorn Gods die het zondige leven verteert, vereenigen wij onzen wil geenszins. Daarom is onze dood voor ons geene verzoening met God en kan het in eeuwigheid niet zijn.

Hierin nu ligt, o mensch! het onontkoombare uwer eeuwige ellende. Eerst als gij dit begrijpt en erkent, mijn broeder! en deze verschrikkelijke noodzakelijkheid door uwe ziel laat vlijmen, eerst dan kan ik u spreken van Jezus van Nazareth en van het offer Zijns levens door den dood.

Zijn wil is volkomen één met des Vaders wil. Zijn leven is volstrekt ongestoorde gemeenschap met God, is het volle waarachtige Leven. Welnu, was Hem het leven niets anders dan de volkomen ongestoorde gemeenschap met God, wat kan Hem de dood dan anders geweest zijn dan het verscheuren van dien band, dan een verlaten worden van God? Daarom heeft Hij dan ook in Zijn kruiswoord: Eli, Eli, lama sabachtani niet, gelijk eene verzwakkende uitlegging wil, slechts een gevoel uitgesproken, dat niet met Zijn werkelijken toestand in overeenstemming wezen zou. Neen, Hij was van God verlaten en overgelaten aan de macht des doods.

Aan de macht des doods! En in wie openbaarde zich die macht, die op Hem aanstormde en Zijn heilig leven vernietigde? In de zonde van Israël dat Hem uitwierp, in de zonde der heidensche wereld die Hem overleverde, en in beider diepsten grond, de vijandschap des Satans die Hem de verzenen vermorselde, terwijl hem de kop werd vertreden. Als de vertegenwoordiger der menschheid, als haar plaatsvervanger leed Hij de gevolgen, de straf der

zonde van de gansche menschheid die Hem overstortte, en gaf Zijne ziel, Zijn leven tot een rantsoen voor velen over. Hier van God verlaten dronk Hij tot den laatsten druppel den kelk van Gods toorn — en Hij verliet daarbij zijnen God niet, maar hield met het „Mijn God, mijn God!” aan den Vader vast. Ziedaar dus voor het eerst een sterven dat aan de voorwaarde voldoet op welke éénig en alleen, gelijk wij gezien hebben, het sterven kan zijn de volkomen verzoening der zonde, de volkomen hernieuwing van de gestoorde gemeenschap met God.

Gij hebt ons woord „plaatsvervanger” gehoord en gij zijt teruggedeeind, niet waar mijn broeder? Want gij denkt aan de dogmatiek die gij verworpen hebt en wier herinnering u bij de woorden „plaatsvervanging” en „toerekening” met diepen weêrzin aan een koopmansverdrag doet denken, aan eene kwitantie tusschen God en de menschheid gewisseld. O vervloekt zij de heiligschennis die uit versteende lava wiskunstige figuren houdt en dan zegt: dit is de werking des vulkaans! Als ik u spreek van plaatsvervanging, dan

trilt mijne ziel tot in hare binnenste diepte bij de aanschouwing van een wonder der volkomen goddelijke liefde, en zij hoort onuitsprekelijke dingen die het een mensch niet gegeven is, hier beneden volledig uit te spreken. Zal ik u door benaderende vergelijking dit heilig wonder duidelijk pogen te maken? Zoo denk dan aan die verrukkelijke, door gemeene naturen niet te begripen geheimenis van het rijk der liefde, waardoor in de samenleving, in de vriendschap, in het huisgezin, de diepste zielen ten allen tijde voor en door en in de plaats van de oppervlakkige lijden. Denk aan de wondermacht der liefde die haar voorwerp geheel in zich, en zich in haar voorwerp overplaatst. Denk aan de smart der moederliefde, die de moeder voor haar bedreigden lieveling oneindig feller dan hemzelve doet lijden. Denk aan ARNOLD WINKELRIED, die de Oostenrijksche speren, tegen de harten der Zwitsers gericht, tezamen vat en tegen zijne eigene borst drukt om den zijnen doortocht te geven. Denk aan het lijden, dat om den wille der zondige en ongelukkige wereld u in vroeger ongekende mate ten deel

werd, sedert gij begonnen zijt, ook maar een weinig de wereld in CHRISTUS lief te hebben, en meet naar de overblijfselen der verdrukking van CHRISTUS welke Zijne uitverkorenen om den wille en in de plaats van anderen lijden, de volheid Zijner plaatsvervangende, dat is: oneindig liefdevolle, smarten af.

Want voorzeker, alleen uit uwe eigene ervaring kunt gij de beteekenis van JEZUS lijden en sterven beseffen.

Het plaatsvervangend werk van CHRISTUS is het werk van eene liefde die zich geheel in haar voorwerp overplaatst, gelijk alle liefde in den grond plaatsvervangend van aard is. Daarom kunt gij dan ook dat werk niet begrijpen tenzij gij in Hem gelooft met andere woorden, tenzij gij Hem in u ontvangt en u aan Hem overgeeft. Want uwe overgave aan Hem moet dezelfde zijn als de Zijne aan u (Rom. 14: 8, 9). Meen niet dat ik door dezen eisch de heiligschennis zou begaan van onze liefde met de Zijne te willen gelijk stellen. O neen, het eeuwig onderscheid tussen beide blijft daarin bestaan, dat de liefde van CHRISTUS de oorspronkelijke is, en de

uwe slechts mogelijk wordt in de kracht van de Zijne: dat CHRISTUS zich u overgaf om u te dragen, gij u aan Hem om van Hem gedragen te worden: Hij geheel en volmaakt, gij zeer aanvankelijk en onvolmaakt. Maar niettemin, de eere van CHRISTUS eischt dat de liefde welke in u gevonden wordt, een uitvloeisel van de Zijne en dus met haar gelijk van natuur zij: dat er in de rank geene levenskracht stroomde dan welke zij voortgevloeid uit den wijnstok: dat de liefde van CHRISTUS, de liefde waarmede Hij u heeft liefgehad en die in u tot een levend beginsel is geworden, u dringe om voor en met Hem te sterven gelijk Hij voor u gestorven is (2 Cor. 5: 14). Daarom, alleen voor den geloovige wordt deze geheimenis opengesloten. Alleen CHRISTUS in ons leert ons den CHRISTUS buiten en vóór ons verstaan. Daarom, wanneer wij van de „toerekening“ van CHRISTUS verdienste aan ons zullen spreken, zoo roepen wij andermaal met nadruk: Vervloekt zij de dogmatieke rekengeest die ook op het gebied van deze heilige dingen de wateren des oceaans met de vuist wil meten en van

de hemelen met de spanne de maat nemen en de bergen wegen in een schaal en met de toonladder het Hallelujah des Heiligen Geestes in de harten der wedergeborenen contrôleert! En nu laat ons ook van deze dingen, gelijk van de vorige, een weinig stamelen zoo goed ons mogelijk is.

II.

Wat is dan het wezen van die „toerekening? „ Vrees niet, mijn broeder! dat ik u met afgetrokken begripsonderscheidingen zal vermoeijen. Ik wil slechts van u afweren datgene wat het kruis mijns Verlossers voor u zou kunnen van kracht berooven. Want van de „rechtvaardiging door het geloof“ bestaat er in de gemeente ook eene prediking, die voorzeker goed gemeend is en, wanneer zij door een waarachtig geloovige tot u gebracht wordt, ook haar gewichtig (hoewel slecht uitgedrukt) bestanddeel van waarheid heeft, maar die evenwel zeer geschikt is om door misverstand op een gevaarlijk dwaalspoor te leiden. Zoo heb ook ik vroeger tot de ge-

meente gezegd: „Geloof, geloof! redeneer niet, gevoel niet, bekommer u om uwe blijdschap of smart niet, geloof slechts, dat is alles! Zoo gij eenmaal weet dat de verdienste des Middelaars u toegerekend is, zijt gij behouden en hebt niet meer op u zelve, maar alleen op Hem te zien in naakt en blind geloof „

In deze verkondiging erken ik ook nu nog een gewichtig bestanddeel van waarheid. Namelijk voorzeker, de grond van onze behoudenis ligt niet in ons, maar in Hem. Niet voor zoover wij in heiligheid gevorderd zijn, voor zóóver slechts zijn wij behouden, maar geheel en al en voor eeuwig van den aanvang des geloofs af.

Inderdaad, het kan niet gedurig en sterk genoeg worden gezegd — onze behoudenis ligt niet in onze heiligmaking, maar in CHRISTUS; zelfs niet in ons geloof, maar in Hem op wien dat geloof ziet. Dien die niet werkt, maar gelooft in Hem die den goddelooze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot gerechtigheid. Vreest gij dat deze overtuiging aan trage lijdelijkheid zou voedsel kunnen geven? Ach dan hebt gij den aard en het wezen

van dat geloof nog geenszins gevat. Immers dat geloof kan niet anders dan tot werkzaamheid leiden. Want dat geloof is niet, gelijk sommigen zeggen, een verstandsovertuiging op welke, in het gunstige geval, eene werkzaamheid des levens volgen kan, maar op welke ook in het ongunstige geval, werkeloosheid en lijdelijkheid zou kunnen volgen. Neen, dat geloof is zelf een leven, een beginsel van kracht en toewijding des levens. De heiligmaking is niet zoo zeer het noodzakelijk gevolg, als wel de noodzakelijke ontplooiing van dat geloof, de wijze waarop zich het groeiende leven van dat geloof naar buiten openbaart. Maar, nog eens, niet in dat (overigens noodzakelijke) gevolg, maar in de bron, in CHRISTUS-zelfen, ligt ons heil en onze vrede. Ach mijne goede werken zijn een gebouw dat telkens omstort na een eindweegs opgetrokken te zijn: een staf die telkens afbreekt bij de handen, als ik meen er nu wel, als op iets beproefds, op te kunnen steunen. Telkens als ik een eindweegs meen gevorderd te zijn, komt eene of andere ontdekking mij door de tuchtigende trouw mijns

Gods weêr noodzaken op dat alles met tranen den dood, ja den dood te schrijven, en op nieuw als een bedelaar, naakt en gewond, als een des doods en der verdoemenis schuldige, te vluchten in de gerechtigheid van JEZUS alléén.

En daarom, als ik sterven ga, en een broeder mij zal willen vragen hoe ik rechtvaardig voor GOD ben? dan hoop ik te zullen antwoorden met het 60ste antwoord van onzen Catechismus: „ Alleen door een oprecht geloof in JEZUS CHRISTUS, alzoo dat, al is het dat mij mijne conscientie aanklaagt dat ik tegen al de geboden Gods zwaarlijk gezondigd en derzelver geen gehouden heb, en nog steeds (zoo vaak ik deze vastigheid verlaat) tot alle boosheid geneigd ben: nochtands GOD, zonder éénige mijne verdienste, uit louter genade, mij de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid CHRISTI schenkt en toerekent, even als hadde ik nooit zonde gehad noch gedaan, ja als hadde ik zelf alle de gehoorzaamheid volbracht die CHRISTUS voor mij volbracht heeft, zoo verre ik zulke weldaad met een geloovig harte aanneme. „ En daarna, zoo men iets op mijne grafzerk zou willen

beitelen dat voor hen die mij gekend hebben de herinnering aan mij verlevendigen moest, ik zou niet willen dat het uitdrukte wat ik geweest was en gedaan had, maar alleen wat mijns Heilands verdienste voor mij in zamen-sluiting met de gemeente gedaan heeft, volgens de apostolische belijdenis: God bevestigt Zijne liefde jegens ons, dat CHRISTUS voor ons gestorven is als wij nog zondaars waren: veelmeer dan zullen wij, nu gerechtvaardigd zijnde door Zijn bloed, door Hem behouden worden van den toorn. Want indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veelmeer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven.

Maar als ik vroeger van het naakt en blind geloof redeneerde, zoo vergat ik daarbij dat het „gelooven zonder zien” niet is: gelooven zonder grond: maar: gelooven op grond van niet zienlijke, inwendige, geestelijke bevestiging der waarheid in onze ervaring. Ik dank mijn getrouwen God dat Hij mij er afgebracht heeft van, uit weerzin tegen de valsche bevinding, ook de ware en noodzakelijke bevinding voorbij te zien; en van, uit weerzin

tegen een ijdel hechten aan de wisselende stemmingen des gevoels, te vergeten dat het evenwel boven alles aankomt op de gesteldheid des harten. En thands, als ik het zoo genoemd naakt en blind geloof hoor roemen, andwoord ik: o lieve broeder, neem u in acht dat gij toch geen ander geloof moogt laten gelden dan zulk een geloof dat de Heilige Geest in het hart werkt: en de Heilige Geest is toch geen stomme geest, maar Hij spreekt en zucht en bidt en roemt immers in het hart der geloovigen. Zekerlijk ja, daar is een naakt en blind geloof, en indien ik dat niet hadde, ik ware lang in mijne aanvechtingen en bestrijdingen verslonden en zou er nog dagelijks in verslonden worden: dáárom heb ik zoo even van het andwoord in den Catechismus en van dat woord van PAULUS gesproken. Maar dat naakt en blind geloof zult gij nooit kunnen verkrijgen door uw doorborend gevoel van smart over de zonde eenvoudig ter zijde te zetten gelijk gij schijnt aan te raden, maar alleenlijk door het in zware worsteling te overwinnen langs geen anderen weg dan dien van met

groote inspanning te luisteren naar de stem des Heiligen Geestes, als Hij Jezus kruisverdienste op nieuw aan uw binnenste verklaart. En daarom roep ik met alle kracht: weg, weg met den valschen waan van een CHRISTUS vóór ons, die van den CHRISTUS in ons zou zijn af te scheiden. Tenzij dan dat gij u van dezen CHRISTUS tot den Waarachtige bekeert, gij zult geene rust vinden voor uwe ziele. Immers daar is geene rust dan in de vergaving der zonden. En ook deze boom kan alleen aan zijne vruchten, aan de werking der aanvankelijke vernietiging der zonden in u, gekend worden. Meen niet dat gij deze zalige zekerheid hebt, eer gij, op dezen grond, met vastheid moogt verklaren: één ding weet ik, dat ik blind was en nu zie: dat ik dood was en nu leef. Dat CHRISTUS waarlijk vóór u is, moet daaruit bewezen worden dat Hij de kracht hebbe om ook in u te komen en zich u mede te deelen. Ook ik wil geen „christendom des gevoels“. Hoe groote verwoestingen dat beklagelijk stelsel aanricht, hoe de Satan daardoor de zielen belet om tot vollen vrede en blijdschap in CHRISTUS te komen,

hoe deze arme dobberaars hun gansche leven gebonden blijven onder de dienstbaarheid van regen en zonneschijn, van teekenen die hun getoond en schriftwoorden die hun toegesproken worden, van stelsels der vaderen en der kinderen, van oude en nieuwe schrijvers, van toestemming of veroordeeling der keurmeesteren die den bekeeringsweg bepalen — dat alles zie ik dagelijks voor mijne oogen. Ja het is mij een gedurig lijden om den wille van broederen die ik lief heb, ook terwijl zij mij niet als broeders erkennen kunnen omdat ik met hen niet medespreek. Doch als ik dat gevoels-christendom bestrijd, dan is het niet omdat ik minder wil dan het gevoel, maar omdat ik meer wil dan het gevoel, namelijk omdat ik wil CHRISTUS in den diepsten grond des harten. En daar kan Hij wonen omdat Hij verhoogd is: daar kan Hij wonen door den Heiligen Geest. Ja, „hooggeprezen zij de genade des Heiligen Geestes, die Zijn oorspronkelijk recht, dat Hij heeft op elke menschelijke ziel, door alle benevelde verkondiging heen weet te handhaven“. Wilt gij weten hoe daarbij zijne gangen zijn?

Vaak zijn die gangen vriendelijk en zacht-opgaande. Dikwerf wordt het naïeve, zachtinnige geloof der kindschheid als in rechte lijn en zonder schokken of pijn tot ware bekeering voortgeleid. En dit is een kostelijk voorrecht, een liefelijk schouwspel voor de oogen der menschen en van Gods engelen. Toch is er ook dáár een tijd, hetzij kortstondig hetzij over vele maanden of jaren uitgestrekt, waarin al het werk der gewoonte en der overleveringen van de jeugd, hoe ook geheiligd, evenwel deze vuurproef moet doorstaan dat het tot een zelfstandig eigendom des harten wordt: een tijd van overgang, bepaaldelijk dááaraan kenbaar dat het besef van zonde en de behoefte aan genade eene vroeger niet gekende innigheid verkrijgt. En deze vuurproef, wij houden er ons overtuigd van, zal hoogstzelden geheel onmerkbaar zijn voor een gemoed, aan ernstige zelfbewaking gewoon. Maar er is ook een andere, een veel moeilijker weg tot datzelfde doel — een weg van wien ik weet dat de Heilige Geest hem met sommigen of met velen houdt.

O steil en eenzaam is dat pad. Den vlee-

schelijken CHRISTUS moet de ziel verliezen. Ik wil zeggen, den CHRISTUS, gelijk Hij haar vleeschelijk, door eene min of meer benevelde verkondiging of door berusting in van der jeugd af aan gehoorde overleveringen is bijgebracht, dien CHRISTUS moet de ziel eerst verliezen. Hij moet voor haar sterven, en zij moet door de moeilijke, soms angstvolle, zifting henen gaan welke de apostelen bij den dood van hun Meester ondervonden, toen Hij naar het vleesch hun ontruikt werd om later geestelijk en verheerlijkt tot hen weder te keeren. Zij moet hare zonde leeren kennen en inzien hoe die zich tegen CHRISTUS gekeerd heeft, en Hem, juist Hem die haar tot den dood toe heeft lief gehad, juist Hem aan den dood over heeft geleverd. Bij dat doorborend besef zou zij zich verwijderen en niet kunnen stand houden onder het kruis. Ach velen houden het in der daad niet uit bij dat kruis, omdat zij in hunne eigene kracht er toe zijn genaderd. Als het bliksemvuur der beschuldiging tegen hunne zonde, oneindig feller dan het vuur van Sinaï, van dat kruis uitgaat, dan wijken zij ontzet terug, en komen later tot

deze schrikkelijke gezonkenheid, dat zij het eenige oogenblik huns levens waarin zij volkomen oprecht voor God hebben gestaan, voor een oogenblik van overspanning, melancholie, verbijstering verklaren. Maar zoo de ziele stand houdt op Golgotha, en haar zondig natuurlijk leven door dat vuur laat verteren, zoo gevoelt zij weldra dat, met en in dat vuur der wrake, tot haar uitgaat de oneindige gloed der liefde van JEZUS, die uit den dood het leven schept en de veroordeeling in vrijspraak verkeert. En als de Heilige Geest aldus heeft gesproken dat daar geene verdoemenis meer is voor degenen die in CHRISTUS zijn, als Hij aldus het gevallen weder opgericht en het gestorvene tot nieuw leven bezielt heeft, o vrees dan bij die ziele niet meer voor geestdrijverij en voor eigendunkelijk verwarren van de inspraak des Heiligen Geestes met den hoogmoed van het vleesch. De wereld daar buiten zal deze beschuldiging ijverig doen hooren, en, helaas! in menigvuldige zwakheden en zonden des aanvankelijk gereinigden eene welkome rechtvaardiging voor hare lasteringen vinden. Maar wanneer die ziele zich weder

bezint, en op nieuw verootmoedigd in het stof knielt, dan herkent zij ook weder in hare onuitsprekelijke pijngevoeligheid de stem des Heiligen Geestes, en onderscheidt haar van alle vleeschelijke dwaalstemmen. De Heilige Geest, eerst buiten haar staande, veroordeelt ter dood al het vleeschelijke dat aan haar overblijft. Daarna, in haar komende, vervangt Hij zijne bestraffing door zalvende vertroostende liefde, en maakt weder zalig en levende. " ¹⁾

Merk op, mijn broeder! wat ik tot u spreek omtrent het bestraffende werk des Heiligen Geestes eerst buiten ons en dan in ons. Merk het op, ten einde antwoord te hebben op eene tegenwerping die, ik weet het zeer wel, in uw binnenste fluistert. Mij dunkt, gij spreekt tot mij in dezer voege: " Gij hebt mij nu wel omtrent " plaatsvervanging " en " toerekening " eenigzins nader ingelicht, ten minste aanleiding tot nadenken gegeven. Maar toch, als gij zoo sterk spreekt van uwe zaligheid en vrede alléén op de verdienste van

¹⁾ Baumgarten (gedeeltelijk).

CHRISTUS te bouwen, alléén op de vergevende genade Gods in Hem, en niet op iets dat in uzelve zij — dan komt het mij voor dat gij desniettemin voedsel geeft aan een traag vertrouwen op vreemde verdienste, en alzoo aan de strenge eischen der zedelijkheid, ja in den diepsten grond aan de vlekkelooze Heiligheid Gods, te kort doet. »

Hiertegen betuig ik u dat het verzoeningswerk van CHRISTUS, gelijk ik het u heb voorgesteld, aan de eischen der zedelijkheid en aan de Heiligheid Gods niet te kort doet, maar juist deze met den nadruklijksten ernst handhaaft. Bezin u nogmaals omtrent uzelve en uwe zedelijke behoeften. De groote vraag is, of de Heiligheid Gods buiten u zij, tegenover u staande met hare beschuldigende stem, dan wel of zij in u zij als uw levensbeginsel. Van nature is zij buiten u. Dat wil zeggen toen gij, langer of korter geleden, van lieverlede begonnen zijt ernst te maken met de eischen uws gewetens, toen hebt gij bevonden dat gij onheilig en schuldig waart. Inderdaad, zoolang gij niet bekeerd zijt, staat de Heiligheid Gods tegen u over. Schuld en

ellende nu gaan altijd te zamen. Want de Heiligheid Gods staat allerwege uitgedrukt in de ordeningen Zijner Almacht. Staat de eerste tegen u over, dan staan ook de tweede tegen u over, en gij zijt ongelukkig en ellendig. Immers, gelukkig te zijn, dat beteekent niets anders dan in vrije liefde met de ordeningen der Almacht in samenstemming te wezen. Maar zoolang gij niet bekeerd zijt, wilt gij iets anders dan de eischen der Heiligheid, dan de ordeningen der Almacht Gods. Gij gevoelt wel dat dit een ongelijke strijd is. Daarom tracht gij die heiligheid Gods te ontvluchten door van de wet Gods, welke de uitdrukking Zijner Heiligheid is, iets af te nemen. Om uzelf rust te geven, trekt gij het ideaal, hetwelk de wet Gods u voorhoudt, veel of weinig neder tot de hoogte welke gij met uwe inspanningen ter zedelijkheid meent te kunnen of te zullen kunnen bereiken. Dit moogt gij b. v. u verduidelijken uit het dagelijksche spraakgebruik, volgens hetwelk de meeste menschen veel liever van hun plicht, dan van de wet Gods spreken. Merk wèl op hoe de ernstige ongeloofige spreekt. Hij

zegt: mijn plicht gebiedt mij dit of iets anders. Hij durft niet te zeggen: Mijne wet gebiedt het mij, want hij gevoelt wel dat zoolang hij van plicht spreekt, hij van hetgeen hem eigen is, mag spreken, en zijne persoonlijke behoeften, wenschen, en omstandigheden in rekening brengen; maar dat hij dit moet nalaten zoodra hij van de wet Gods spreekt. Deze wet toch betuigt terstond aan zijn geweten haar volstrekt, haar stellig en onbepaald gebiedend karakter. Zie daarom tracht gij onwillekeurig, ten behoeve van uwe eigene rust, iets van die wet Gods af te nemen. Maar weet gij wel wat gij daarmede doet? Die wet Gods is de uitdrukking van Zijne Heiligheid, dat is: van Zijn eigen wezen. Gij wilt dus niet dat God volkomen zij wat Hij is, namelijk de Heilige. God echter laat zich niet verminderen of veranderen — daarom uw wensch keert zich in zijn laatsten grond tegen het bestaan van God zelve. Gij hebt meermalen (met diepen afschuw) de uitspraak gehoord dat gij „van nature geneigd zijt God en den naaste te haten“. Welnu, ik betuig u met een beroep op uw eigen geweten, dat die

uitspraak waarheid is. Ja, gij haat God in den diepsten grond — niet van uw eigenlijk wezen, maar — van uw zondig bestaan. Laat uw afkeer tegen deze uitspraak u niet tot hartstochtelijke zelfmisleiding vervoeren. Velen lezen allerlei overdreven schilderingen b.v. van zichzelf-verterende gierigheid; en dan, bevindende dat zij toch waarlijk niet zulke menschen zijn, die liever sterven of schandelijke dingen doen dan zichzelf het noodzakelijkste gunnen, roepen zij uit: Goddank, ik ben geen gierigaard. Zoo ook denken velen bij „haat“ aan vlammenden hartstocht en verbeteren of losbrekende woede; en zulk een gevoel jegens God niet in zich vindende, roepen zij wraak over den laster die tot schande der christenheid zegt dat de mensch van nature geneigd zou wezen God te haten! Oordeel gij kalmer en ernstiger. Haat is de wensch dat hij dien men haat, niet bestonde. Nu is God Heiligheid, heilige liefde. Welnu, zoolang gij die ondeelbare Heiligheid Gods, welke te vermindern gelijk staat met haar te vernietigen, zoolang gij die Heiligheid Gods niet wilt, haat gij haar, haat gij God zelven, in sidde-

ringwekkende kalmte en onwetendheid omtrent uzelve.

Dat nu deze dingen waarheid zijn, dat ziet gij bij het kruis van Golgotha. Hier openbaart zich volkomen het eigenlijk wezen der zonde. Hier openbaart zij zich als haat tegen God. Gelijk de CHRISTUS zegt: zij hebben Mij en den Vader gehaat. Zoo als het zien van een lijk onwillekeurige huivering bij u wekt omdat gij, hoe ongeloovig ook, hoe ook met uwe redeneringen aan de natuurnoodzakelijkheid vastgestrikt, evenwel u nooit geheel kunt doofmaken voor de stem des gewetens die roept dat de dood de bezoldiging der zonde is; evenzoo is het kruis van Golgotha iets tegenstrijdigs, iets nameloos stuitends voor u, omdat het u onwillekeurig toeroept: zoo heilig is God! En hier openbaart zich uw haat. Kunt gij dezen kruiseling eenvoudig als lijder, als slachtoffer beschouwen (en zeer velen belezen zich daartoe), dan is dat kruis u een aandoenlijk zinnebeeld, en wekt bij u eene liefelijke, weemoedige droefheid. Het wordt u de heiliging der smart, de dichtelijke verheerlijking der zichzelf verloochenende

liefde. Maar predik ik u bij dat kruis: dat hebt gij, gij gedaan, en dat was noodig tot uwe verzoening met God, dan vertoonen zich de levensbewegingen van uw haat. Daarom, gelijk ik vroeger gezegd heb, houden velen het niet uit bij dat kruis, en vlieden in diepen weerzin van daar. Doch nu, zoo gij dat niet doet, zoo gij niet wegvluucht maar den Gekruisigde in u opneemt, dan neemt gij de heiligheid Gods in u op. Dan komt die heiligheid in u. Zij wordt niet ter zijde gezet. Zij gaat geen verdrag met de barmhartigheid aan, zoo min in u als in God zelven. Neen, zij komt in u en openbaart zich als liefde, als voor het kwaad verterende en wegbrandende liefde. Het oordeel van die heiligheid staat niet langer buiten u, u verdoemende; maar dat oordeel, die scheiding tusschen het goed en het kwaad, komt in u. Zoo is het verzoeningswerk van CHRISTUS de verheerlijking der heiligheid Gods. Zoo doet het aan de eischen der heiligheid niet te kort, maar vervult die, niet buiten u alleen, maar ook in u.

Ziehier, mijn broeder! hoe dit geloof aan

den „vrede door het bloed des kruises“ niet eene wiegeling des gevoels is, een spelen met onverstaanbare klanken, een zwelgen in mystieke aandoeningen zonder praktische kracht. Het bloed van CHRISTUS is de zelfovergave van CHRISTUS in den dood. Deze dingen zijn niet een liefelijk lied, gelijk gij vreest, maar een hartdoorborende, doodende en levendmakende werkelijkheid, die zich klaar bewust is van zichzelf.

En thands hoop ik, met beroep op al het voorgaande in mijn vertoog, en als praktische samenvatting daarvan, een woord te kunnen spreken tot hen die lijden aan eene geestelijke krankheid welke zeer algemeen is, en welke ook mij de diepste belangstelling inboezemt van wege zeer gewichtige en pijnlijke herinneringen.

Ik vraag u: Zijt gij een kind van God? Hebt gij vrede met God gevonden? Zijt gij verzekerd van in CHRISTUS een nieuw schepsel te zijn? En terstond zie ik een wolk over uw gelaat, een verlegen onzekerheid in uwe

uitdrukking. Gij andwoordt: ik hoop van de barmhartigheid Gods, dat dit mij eenmaal geschonken zal worden. Aan levendige belangstelling ontbreekt het mij waarlijk niet. Ik vraag veel, zeer veel aan den Heer dat Hij mij zijn vrede moge schenken. Ik lees dikwerf de Heilige Schrift en vele goede boeken, opdat ik in eene goede stemming kome. Voorts, ik oefen mij in een wandel naar Gods geboden in den ootmoed en in de liefde....

Maar nu dring ik dieper bij u door. Ik bid u om volkomen oprechtheid in de blootlegging uwer moeilijkste toestanden. Of wel, ik spoor u ernstig aan uwe behoudenis te zoeken, ik verlaat u voor een tijd — gij zijt over uzelve nog meer bekommerd geworden, en als wij elkander wederzien, openbaart gij mij nogmaals uwe bevindingen omtrent uzelve.

Helaas! gij wordt gedrongen, ongeveer het volgende te belijden:

„ Met somberheid erken ik dat ik eigenlijk buiten God leef. Ik bemerk de grootste koelheid, eene akelige onverschilligheid in mij. Het gebed heb ik niet lief, ik doe het plichtmatig en het is mij eene vermoeijende inspan-

ning, bijna zeide ik opschroefing, van mijn gevoel, zoodat ik eigenlijk blijde ben als ik er van opstaan mag. Ik verval dagelijks in duizend zonden, en durf bijna heden niet meer om vergeving vragen omdat ik zeker weet dat ik ze morgen weder, en evenzeer, bedrijven zal. Gij meent misschien dat ik angstvol worstel tegen de zonde. Ach, ik ben moede tot den dood toe, ik worstel niet. Mijne woorden zijn ingetogen, ja gemoedelijk-ernstig, ja stichtelijk misschien, ik ga in de wereld voor „ernstig” door — maar mijn leven is in zijn diepsten grond bij alle deze treurigheid lichtzinnig en zonder toewijding aan God. Toch, indien mij eenig bepaald offer gevraagd werd, indien ik den vrede der ziel dien ik mis, zou kunnen koopen voor eenige inspanning of moeite of pijn — ja indien ik door lichamelijke tuchtiging of iets dergelijks de gemeenschap met God verkrijgen kon, de Heer weet dat ik gaarne het dierbaarste dat ik heb, er voor zou willen geven. Kortom, ik ga niet vooruit, en vreeze daarom achteruit te gaan. Ik verkeer in een onuitsprekelijk vermoeijenden kringloop van geeste-

lijke en wereldsche bemoeijingen, en ben in geen van beide met mijn volle hart. Ik ben koel en afgemat en als 't ware te zeer gewend aan mijn toestand om er levendig over te treuren. Maar indien hetgeen ik omtrent dien toestand met volle overtuiging weet, zich ook afdruckte in mijn gevoel, gij zoudt mij niet zoo kalm tegenover u zien nederzitten, maar gij zoudt mij zien opstaan en met een stroom van tranen uwe hand zien vatten en u smeeken: o bid met mij dat Gods ontferming mij ellendige verlosse van het lichaam dezes doods."

Ja uw toestand is droevig, uw weg is somber en zwaar. Gij gevoelt het, ten halve Christen te zijn, dat is erger dan van den Heer vervreemd te wezen. Gij hebt te véél van Zijne waarheid gevoeld, dan dat gij niet weten zoudt dat eene halve gemeenschap met Hem niet ten leven is, maar ten doode en ten oordeel. Wat zal ik u zeggen?

Ik zal u zeggen eenvoudiglijk: Gij gelooft niet.

Ik weet wel dat gij met smartelijk ongeduld hierop andwoordt: ach ik geloof volko-

menlijk alles wat mij Gods Woord en zijne getrouwe verkondiging omtrent den weg des heils voorstelt. Ik geloof in de schulduidelgende kracht van het bloed des Middelaars, in de noodzakelijkheid van het vernieuwend werk des Heiligen Geestes: ik geloof alle deze dingen ten volle....

Maar ik moet u wederom antwoorden: neen lieve ziele, gij bedriegt u zelve, gij gelooft niet. Ach meent gij dat ik het niet bespeur, zelfs al ware het alleen uit de verlegen-gemoedelijke stembuiging waarmede gij toestemt wanneer ik u de volheid van Jezus voorstellen ga. O erken het, bij alle deze uwe toestemmingen ligt de droeve klacht op den bodem van uw hart: men zegt zoo veel van de liefelijkheid der gemeenschap van Jezus, en ik wete niets daarvan. Men spreekt zoo vaak van de hartvernieuwende kracht Zijner genade, wáárom is zij omtrent mij dan zoo kracheloos? Bedriegen deze menschen zich toch niet? Beelden zij zich toch wezenlijk niets in? ik meene toch ook te gelooven.

In den naam des Heeren verzeker ik U: gij gelooft niet. Versta mij wèl. Mogelijk is

het, dat gij toch wèl gelooft — namelijk indien gij mij uw toestand verkeerd hadt afgeteekend: indien gij, in uwen dorst naar heiligheid, het onvolmaakte uwer heiligmaking zóó sterk hadt gekleurd, dat gij daardoor verduistert en ontkent het werk der genade dat reeds in u zij aangevangen. Dit zou geenszins onmogelijk zijn: vele waarlijk geloovigen verkeeren in deze dwaling, en men moet hen aansporen en bidden om datgene te wagen wat voor de groote menigte der halfchristenen zoo gevaarlijk en noodlottig is, omdat zij het in verkeerden zin doen — men moet hen bidden om toch te gelooven aan hun eigen geloof!

Maar indien ik u wel heb verstaan, neen, dan gelooft gij niet. Gij hebt mij in den aanvang gezegd dat gij hoopt en bidt dat God u nog eenmaal zijn vrede in CHRISTUS zal schenken. Welnu, zoolang gij aldus op de toekomst ziet, miskent gij de groote waarheid des geloofs, de groote verkondiging waar alle vrede en zaligheid op rust — deze, dat God alle deze dingen niet schenken zal maar geschonken heeft. Ja ook U ge-

schonken heeft. Ook u, onverschillige, hoogmoedige, wereldsche, dubbelhartige, ook u is vergeving, genade, rechtvaardiging in CHRISTUS geschonken. Waarachtig en volkomen heeft ook u het bloed van JEZUS CHRISTUS, Gods Zoon, van alle zonden gereinigd. Dit is de gewisse waarheid, zonder eenige voorwaarde hoegenaamd. Gij nu wilt dier genade deelachtig worden: daartoe wilt gij bidden, lezen, zuchten, strijden, overpeinzen, uwe stemming op velerlei wijze dwingen — kortom gij wilt er voor werken „zooveel in uw vermogen is“, op geestelijke wijze. Maar ik herhaal u het apostolische woord dat den vrede verkondigt die alléén de ziel behouden kan: dien die niet werkt maar gelooft in Hem die den goddelooze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot gerechtigheid! Dien, die niet werkt, die niet werkt! Amen, Halleluja! het is geschied en daarom staat het geschreven. Hier moet gij komen, hier bij het kruis, waar alles volbracht is. En uwe ziel zal niet eerder leven, vóór zij in den geloove de heilige zekerheid aanneemt waarvan Gods woord getuigenis geeft:

met ééne offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen die geheiligd worden!

Het komt er op aan, niet om iets te doen, maar om iets te ontvangen, te gelooven. Niet onze daden allereerst, maar ons hart wil de Heer: niet de betooning onzer liefde allereerst, maar onze liefde zelf, die niet anders dan terugslag op de Zijne kan wezen: met andere woorden, ons geloof, dat niet anders dan op Zijn werk kan rusten. Rechtvaardiging door het Geloof-alléén, omdat het geloof is de innigste diepte van het binnenste waar de geheele CHRISTUS met zijne volkomene gerechtigheid door den Heiligen Geest nog ongeschonden wonen kan. Want zoodra de geest uit dit heiligdom zich waagt in den stroom der wereld, zich overzet in woord en werk, heeft terstond in dezen besmetten dampkring hierbeneden de volkomen gerechtigheid een einde, en onreinheid en onvrede vangt weder aan. Rechtvaardiging dan door het geloof alleen, uit Gods genade. Ja uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dat, deze zaligwording, niet uit u, het is Gods gave; niet uit de werken, opdat niemand roeme.

Maar denk niet dat ik zou meenen, hiermede uw bezwaar te hebben weggenomen. Ik zie integendeel zeer wel dat gij treurig het hoofd schudt, en mij dit andwoord te gemoet voert:

„Gij redeneert over het Geloof op eene wijze die mij wanhopig zou maken. Ik weet óók wel dat het, gelijk gij zegt, aankomt op het Geloof-alleen. Maar dat Geloof kan ik, noch eenig mensch, mijzelven opdringen. Gij zegt wel dat ik niets moet doen, maar gelooven. Doch gevoelt gij dan zelf niet dat uwe woorden mij desniettemin klinken als eene onbarmhartige wets-vordering onder een anderen vorm: dat ook hier wederom de eisch tot mij komt: doe dat, en gij zult leven, dat is: beklim de loodrechte steilte, doorwaaden oceaen. Geloof slechts, geloof slechts! O mijn vriend, wees gij toch niet onder die meesters in Israël die met dezen eisch de zielen tot wanhoop brengen door hun den vollen beker des heils te toonen, en hem dan op eene hoogte neder te zetten die wij niet bereiken kunnen, om daarna huns weegs te gaan. Gedenk aan JOB en zijne vrienden.

Ach, niet zijne schrikkelijke verliezen, niet zijne booze zweren, niet zijne verlatenheid bracht hem tot de hoogste wanhoop: maar toen zijne vrienden kwamen met hunne bittere vertroostingën, met hunne onbarmhartige verklaringen, toen stroomde de felle smart onweerhoudbaar naar buiten en hij vervloekte den dag zijner geboorte...."

Dit alles weet ik, en gedenk er aan met ontroering. Maar ik heb nog niet uitgesproken. Ik moet u ook nog zeggen hoe gij komt tot het geloof.

Dat geloof heeft tot grondslag de zekerheid dat u de zonden vergeven zijn. Gij klaagt over de flauwheid, de troosteloosheid uwer gebeden. Weet gij wáárom ze zoo troosteloos zijn? Niet om het onopgewekte uwer "stemming" gelijk gij dikwerf denkt. De rechte levendigheid des gebeds is voorwaar geene zaak die van onze oogenblikkelijke stemming afhangt. Maar hebt gij niet dikwerf in u opgemerkt een allerpijnlijkste onzekerheid omtrent déze vraag: hoe zal ik tot God bidden — zal ik vragen om de vergeving der zonden, als om iets dat ik nog niet bezit, of zal

ik op grond van de verkregen vergeving der zonden verder hulp, licht en vertroosting van God vragen? Gij durfde niet te beslissen. Nu eens waart gij „opgewekt” en durfde te bidden als hebbende die vergeving ontvangen en pleitende daarop om verdere genade: dan weder waart gij „neergedrukt” en hadt niet anders dan de tollenaarsbede om eene genade en vergeving die gij slechts in het verschiets zaagt. Deze ongelijkheid gaf u een pijnlijke onrust. Immers gij gevoelt, deze vraag is te plechtig om onbeslist te kunnen blijven. Gij moet het weten, ja gij moet het weten of uwe zonden u vergeven zijn of niet. O als éénmaal deze behoefte in u is begonnen te spreken, dan kunt gij niet langer tevreden zijn met de bewering welke een valsche ootmoed voortdurend onder allerlei vorm laat hooren — namelijk dat de tollenaarsbede om genade ons altijd uitsluitend vervullen moet. Let op hen die dat zeggen: zij lossen alles op in de persoonlijke „stemming” des menschen, en verzwakken, al is het vaak met welmeenende bedoeling, de vastigheid der trouw en der

genade Gods. Zij achten het aanmatigend dat iemand met vreugdevolle bepaaldheid verklare een kind van God te zijn: zij meenen dat men dáártoe altijd slechts van lieverlede, naar gelang van eigen heiligmaking, kan naderen, en zij vernietigen dus in den grond al den troost der genade Gods door eene verfijnde werkheiligheid die de kruisverdienste van CHRISTUS krachteloos maakt.

Doch bij u zijn diepere behoeften ontwaakt. Gij wilt het weten of gij een kind Gods zijt. Gij dorst er naar om met bepaaldheid te gelooven. Gij vraagt: hoe kom ik tot dat geloof?

Ik antwoord u: niemand gelooft, dan wien het gegeven wordt van den Vader. Niemand kan tot Jezus komen tenzij de Vader hem trekke, tenzij hij een gegebene des Vaders aan den Zoon zij. Aan wien geeft de Vader nu dat geloof? In de diepte van Gods raadsbesluit dringen wij niet: aan deze heilige deur bedoelen wij zelfs niet aan te kloppen met onze vraag. Aan wien geeft de Vader dat geloof? Die vraag kan voor de ootmoedige heilbegerte slechts déze beteekeenis hebben:

welke zijn voor ons, hier op aarde, de kenmerken van dat geloof? En op die vraag is, God zij dank! met duidelijkheid te antwoorden. God heeft zijne wet gegeven: aan Israël het geschreven gebod, aan de geheele wereld in de betuigende stem des gewetens. Wie deze wet, wie dat geweten, ernstig raadpleegt, die wordt overtuigd van ZONDE. Het geweten is niet anders dan de stem die in ons roept — niet van eene zekere hoogheid des menschen gelijk sommigen meenen, maar van onze ellende en schuld: niet van eene zekere bevoegdheid des menschen om zich boven Gods Woord te stellen, gelijk sommigen meenen, maar van onze gehoudenheid onder de oordeelen der heiligheid Gods. Daarom is het zoo verkeerd wanneer sommige menschen, zelfs welmeenende Christenen, het geweten willen wantrouwen, of wanneer zij Gods Woord en het geweten nevens of tegenover elkander willen stellen, hetzij ze dat doen om te roepen: niet Gods Woord, maar het geweten! hetzij om te roepen: niet het geweten, maar Gods Woord! De stemmen Gods spreken elkaar nimmer tegen, hetzij ze opgeschreven zijn

hetzij niet. Welnu, deze stem overtuigt u van zonde. En zulks, als wij naauwkeurig toezien, eigenlijk in drie trappen. Eerst meer aanvankelijk door de leidingen der Voorzienigheid, die den nadenkenden mensch tot ootmoed, tot besef van onvolkomenheid en behoefte brengen, zoodat hij ontvankelijk wordt voor de noodiging Gods: bidt en u zal gegeven worden. Als gij dan bidt, en blijft bidden, zoo zult gij u van lieverlede op een weg bevinden, waar gij geen einde aan ziet. Een inniger besef van zonde grijpt u aan, eene diepere behoefte aan een steun, aan een leidsman ontwaakt in u, en verkwikkend is u de noodiging: houd moed, ga voort, zoekt, en gij zult vinden. En gij zoekt, maar uwe armoede en besef van onreinheid en onmacht neemt toe, ja ten slotte vindt gij u op dezen weg vóór eene geslotene poort. Met andere woorden: gij verstaat en herhaalt den klaagtoon des schuldbesefs en der onderfinding van Gods toorn: ik ellendig mensch, wie zal mij verlossen van het lichaam dezes doods! En nu is de Verlossing nabij. Deze diepte gaat naar boven: van achter deze ge-

slotene poort klinkt het u tegen: klopt en u zal opengedaan worden ¹⁾. Wie dat hoort, hij kan niet nalaten te kloppen: en hem wordt open gedaan, hij ziet het Kruis in zijne verlossende kracht, en volle genade stroomt hem tegen. Aldus van zonde en van Jezus gerechtigheid overtuigd zijnde, wordt gij het ook van oordeel, van de scheiding tusschen goed en kwaad, en zijt tot de ervaring gekomen dat wie in den Zoon gelooft, het eeuwige leven heeft, daarentegen wie Hem ongehoorzaam is, den toorn Gods op zich blijvende houdt.

Ga dan heen tot de Wet in hare beide vormen, in het woord Gods en in uw geweten; streef ernstig, mannelijk, naar reinheid en kracht tot overwinning van al wat verkeerd in u is, en laat u langs dien weg van zonde en onmacht overtuigen, en val neder. Meer kan ik u niet zeggen voor alsnog: maar ik weet dat als gij wezenlijk zult zijn nedergefallen, eene stem tot u zal

¹⁾ Zie de hier gestelde onderlinge opvolging dezer drie gezegden bevestigd in het woord des Verlossers Matth. 7: 7.

komen, sprekende: „Ik zie u vertreden in uw bloed, en ik zeg tot u in uw bloed: leef! En nu, vrees niet want Ik heb u verlost, Ik de Heilige Israëls, uw Heiland. Ik heb u in mijn handpalmen gegraveerd. Ik heb u bij uwen naam geroepen, gij zijt de Mijne.” Tusschen deze diepte en deze hoogte ligt: het bloed der Verzoening.

Maar nog een andere krankheid komt op voor mijn geest, en zoekt bij het Kruis genezing en lfenis. Of liever het is een legioen van krankheden die ik voor mij zie. Het is het lijden dezer wereld: inzonderheid het zielelijden. Het heeft duizenderlei vormen: ik ken er eenige van; maar ik meen dat zoo ze allen zouden opgeschreven worden, ook de wereld zelve het aantal der geschreven boeken niet zou kunnen bevatten.

Kom hier, gij lijdende zwoegende ziele. Ik wil uwe smarten niet in bijzonderheden beschrijven: ik heb er te veel eerbied voor. Het hart kent zijne eigene bittere droefheid. En ook, de diepste smarten laten wij liefst zonder

naam; want elke naam is of veel te weinig omvattend, of veel te ruw. Genoeg, daar zijn schuddingen der ziel of schrijnende wonden die zeer bepaald van het bestaan eener alvermogende, al is het dan ook onbegrepene, macht overtuigen: aangezien wij er niet op kunnen terugzien of ook ze thands niet kunnen dragen, zonder te erkennen: ik ware lang bezweken indien er niet naar waarheid geschreven stond: Hij ondersteunt mij door Zijnen arm ten dage der verbrijzeling. Hij bergt mij in het binnenste zijner tent tot dat het onweder is voorbij gegaan.

Wat is het dan nu dat gij ontvangt bij het Kruis des Verlossers? Dat Kruis is: het aanvaarden van de heiligheid Gods, om in haar Gods liefde terug te vinden. De heiligheid Gods, Zijn heilige wil, openbaart zich op deze bezoedelde aarde in Zijn toorn over de zonde. Gelijk wij uit al het vorige zagen, bestond het werk van CHRISTUS nu juist dáárin, dat Hij ingegaan is in deze noodzakelijkheid, in dezen toorn Gods die de noodzakelijke vorm was waaronder zich Zijne heilige liefde onder het onreine menschedom openbaarde. Dien

toorn Gods heeft CHRISTUS aanvaard, gedragen, doorgestaan tot bezwijkens toe, om in dien toorn en dóór dien toorn heen aan Gods liefde vast te houden. Dat is volbracht op Golgotha.

En gij, o lijdende broeder of zuster, zoo gij in CHRISTUS zijt en met Hem sterven wilt, gij moet datzelfde doen in Zijne kracht.

In uw lijden, in de smart die gij draagt en die u verteert, openbaart zich de Heiligheid Gods, de noodzakelijkheid Zijns toorns. Schrik niet terug voor dit harde woord: want gij moet dat woord niet alleen, maar de zaak-zelve aanvaarden. Welk is het lijden dat gij draagt? Ik noem het niet bij name: doe gij het in de stilte van uw binnenste. Nu, dat lijden, zoo en niet anders als het is, dat is de noodzakelijke wil Gods. Daarin openbaart zich Zijne Heiligheid. Die moet gij nu aanvaarden, en op de wijze waarop CHRISTUS het gedaan heeft. Namelijk niet als een harde noodzakelijkheid, maar met liefde, met volkomen vrijwilligheid. Dat kruis — zie het aan, vat het op, draag het door, duld het uit. Gij ziet er aanvankelijk nog niets anders in

dan Gods toorn die uw leven verteert. Ja, en toch moet gij dat lijden tot de laatste diepte toe dóórdragen, want in die diepte, in die kern, openbaart zich de liefde Gods. Met uwe vrijwilligheid, met uwe liefde, moet gij nu doordringen tot die liefde Gods, en die kunt gij niet vinden dan na deze diepte gepild, doorgeworsteld te hebben. Met uw lijden, met uw on vervulden wensch, met uwe gapende en bloedende wonde, schijnt u het leven één groot ijsveld toe. Dat is het voor u ook werkelijk: en op dat ijsveld moet gij nu treden in het vaste geloof dat er bloemen op ontluiken zullen voor uw voet. Dat vale, troostelooze leven moet gij nu aanvatten niet met stomme onderwerping maar met vrijwillige liefde, het moet uw lust worden. Daartoe moet gij sterven aan uzelve, sterven aan het vleesch. Het is verschrikkelijk, maar het is noodzakelijk. Het is onmogelijk tenzij dan in de kracht des Heeren die alles mogelijk maakt voor het Geloof.

Houd niets achter. Ik moet u alles ontnemen in 's Heeren naam. Hier is de beker met het u dierbare levensgenot dat op het

spel staat: met den wensch dien gij verloochenen moet. Treed met dien beker aan den rand der zee. Werp hem daarin zonder hem aan de lippen te zetten. Maar denk niet heimelijk daarbij in uw hart: hij zal mij toch teruggebracht worden.... Vlei u niet dat de eeuwigheid u ditzelfde genot zal terugschénken. Maak u geen sentimenteelen hemel....

Dit wat gij wenscht, dit wat ik u oproep ten offer te brengen, is u dierbaar als uw leven, het is uw leven-zelf, zegt gij. Welnu, verloochen uzelve. Houd ook de smart over het gemis niet krampachtig vast. Neem niet straks terug wat gij nu verloochent, door in de eenzaamheid het verband van deze wonde los te wikkelen en in uw binnenste te wroeten met de wellust der krijtende smart als geen mensch u hoort... Neen, neen, ook dat niet. Gij moogt het niet. Gij moet sterven aan deze dingen, sterven aan uzelve. Het is verschrikkelijk maar het is noodzakelijk. Het is onmogelijk tenzij dan in de kracht des Heeren die alles mogelijk maakt voor het Geloof.

En gij zult niet vernietigd worden daarin.

Het schijnt u wel zoo toe, maar het is toch zoo niet. Gedenk des woords van den Gekruisigde: die zijn leven verliest om mijnentwil, die zal het behouden ten eeuwigen leven. Wat beteekenen deze woorden? Zie, daar staat de smeltkroes waaronder brandt het vuur der heiligheid Gods. In dien smeltkroes moet gij inwerpen alles wat gij hebt, alles wat gij wenscht, alles wat gij verkrijgt, alles. Vele van die wenschen en begeerten zullen er spoorloos in verdwijnen, vernietigd worden voor altoos. Gij siddert, maar het is zoo, het kan niet anders. Ten slotte moet ook gij zelf, ja gij zelf in dat vuur gelouterd worden. Gij zult sterven, maar niet worden vernietigd. Neen, al wat er rein, waarachtig, eeuwig is in uwe strevingen, dat alles zal door dat vuur heen, ja juist in dat vuur, gelouterd, geheiligd, verheerlijkt worden. En gij zelf zult er gereinigd en verheerlijkt uit opstaan, en al wat er goddelijks en eeuwigs in uwe wenschen was, in eeuwigheid en storeloos genieten. Dat heeft uw Heiland vóór u gedaan, opdat gij het in Zijne kracht na Hem zoudt doen. Dat, dat betee-

kent het met Hem te sterven en met Hem op te staan! Dat is de gelijkmaking Zijns doods, en Zijner opstanding. Dat is de beteekenis van Zijn eisch: zoo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zich zelven, en neme zijn kruis op, en volge Mij!

O mijn lijdende broeder, ik heb mij onderwonden van deze dingen te spreken hoewel ik stof en assche ben. De Heer neme weg uit mijne woorden wat er te hard in was omdat mijne liefde niet volkomen is. Hij leide u door deze diepte naar Zijne hoogte: Hij kent ze beide, want zie Hij leeft en Hij is dood geweest.

En is uw leven misschien verwoest en ledig gemaakt door de smart, Hij die de Opstanding en het Leven is, doe er langs dezen weg weêr levenslust door stervensmoed in ontluiken. De kiemen tot levenslust zijn misschien door langdurige droefheid in u verstorven. Gedenk dan aan SARA in wie de moeder verstorven was, en de Heer heeft haar een blijde moeder gemaakt. Ook in u is het Hem niet te wonderbaar, die kiemen tot vruchtbaarheid te brengen. Geef

Hem de eere, want Hij is almachtig, immers is Hij de Liefde. Ook van hetgeen verloren is in uwe vatbaarheid tot levenslust en levensvreugde, geldt het woord: de Zoon des Menschen is gekomen om te zoeken, te zoeken van uit het diepste puin, en dan te behouden wat verloren was. Hij is gekomen om den oceaen uwer smarten te treden op de zwoegende borst, en ook voor u dat schrikkelijk pad begaanbaar te stellen tot aan de overzijde der eeuwigheid aan Zijne hand en in Zijne mogendheid. Hij is verschenen om elken dood te niet te doen, dat is: om het woord onherstelbaar voor eeuwig wèg te vagen.

Zoo heft het kruis van Golgotha de zonde en de smarten op. Eerst de zonden, daarna de smarten. Doch alleen onder deze voorwaarde dat wij met CHRISTUS gekruisigd en begraven worden. In die voorwaarde ligt het alles besloten.

Daarom nog eens, alles wat ééns op Golgotha geschied is, moet zich in onze harten herhalen. En dat niet door eenige inspanning

van onze zijde, maar alleen door de verlossende kracht van JEZUS heilige liefde te laten doorwerken in onze harten. Met CHRISTUS te sterven en begraven te worden, dat is niet eene stichtelijke, overdrachtelijke spreekmanier, maar de meest volstreckte noodzakelijkheid. Gij hebt gezien hoe uw sterven in uwe eigene kracht nimmer u tot verzoening kan strekken, in eeuwigheid niet uwe verlatenheid van GOD kan verhelpen. Om aan uw sterven die kracht te geven, daartoe is alleen de wondermacht van JEZUS stervende liefde in staat. Alleen wie zoo in CHRISTUS en in Zijne kracht gestorven is, die is met en in Hem gerechtvaardigd van de zonde. U aan Hem over te geven in den geloove, dat is eigenlijk niet zelf iets te doen, neen ook het allergeeringste niet.

Want zekerlijk, wij moeten met CHRISTUS sterven en opstaan, maar niet wij moeten dat éérst zelf doen: het is in den diepsten grond GOD-zelf die ons inplant in den Zoon. Het is in den diepsten grond niet zoo zeer een zedelijk besluit van ons zelve, maar de bovennatuurlijke, van den Heiligen Geest uitgaande werking van JEZUS dood en verrijzenis, waarop

ons nieuwe leven berust. Eene daad Gods toch moet aan ons geschieden zoo onze blijdschap welgegrond zal zijn: want alleen Gods daden, en niet de onze, zijn volkomen. Alzoo, u aan **CHRISTUS** over te geven, dat is eenvoudig, den Heiligen Geest der liefde, die in **CHRISTUS** offerande ademt, te laten doorwerken in uw hart, nadat gij u onder Zijn Kruis hebt geplaatst. Daar moet gij sterven zonder genade aan het oude natuurlijke leven, want gij ziet dat uwe zonde Hem aan het Kruis heeft gebracht, en in Zijne verbloeding ziet gij het lot dat gij verdiend hadt. Hier ziet gij in de stroomen van de zonde der menschheid uwe eigene zonde op Hem aangolven, maar in het vuur zijner onmetelijke liefde, die sterker is dan deze dood, tevens gebroken en vernietigd worden. De hoogste openbaring der zonde wordt hare volkomene nederlaag. De vloek der wet wordt vernietigd in Hem die dezen vloek draagt, een vloek geworden zijnde voor ons. Onder de verterende stralen van **CHRISTUS** kruis wordt de oude mensch der zonde gedood, doch niet de geheele mensch gaat daarbij te gronde, maar de nieuwe mensch,

die niets anders is dan CHRISTUS zelf, staat als de ziel, als het wezen uws nieuwen levens, in u op. Uwe heiligmaking wordt niet een aanhangsel van uw geloof, maar eenvoudig de ontwikkeling van uw geloof dat den CHRISTUS in u heeft opgenomen. Door de verdoemenis der zonde is de zondaar behouden. GOD is met u verzoend en gij met GOD. Het bloed des kruises reinigt u van alle zonden, en door de genade der schuldvergeving wordt de levensvernieuwing tot heiligheid uw deel.

Want meen niet dat deze CHRISTUS dood zij, al ziet gij aan het kruis niets anders dan de aflegging Zijns natuurlijken levens. In dezen dood aan het kruis, ja in dien dood op zichzelf, ligt de overwinning des doods. Voor deze zekerheid der overwinning heb ik Zijne lichamelijke opstanding niet noodig. Die opstanding is mij niet de bevestiging van de overwinning zelve, maar alleen de wonderbare aanduiding van de wijze waarop die overwinning zich vertoont. Namelijk zij leert mij dat die overwinning des doods niet alleen in de verte eener slechts na den dood bereikbare eeuwigheid hare heerlijkheden ontplooit, maar

dat hier op aarde, aan deze zijde des grafs, de krachten der toekomstige eeuw zich machtig betoonen. De dusgenoemd moderne theologie, zoo vaak onrechtvaardiglijk veroordeeld door dezulken die haar niet kennen, en die toch met de vele rechtmatige eischen die zij doet, recht zal behouden zoolang hare tegenstanders die eischen niet geheel in hun stelsel zullen hebben vervuld — deze moderne theologie heeft in hare loochening van JEZUS opstanding doorgaans dit gewichtig bestanddeel van waarheid, dat eene leer omtrent de opstanding gelijk zij die bestrijdt, inderdaad ook zonder genoegzamen grond wordt verdedigd ¹⁾. Nu ik het leven des Verrezenen ken, niet als slechts tot het aardsche leven des Heeren toegevoegd, maar als noodzakelijke ontplooiing van hetgeen reeds de kern van dat aardsche leven was, nu zie ik dat Hij ook deze aarde, deze natuur verheerlijkt in plaats van haar te verloochenen of af

¹⁾ Over deze bewering, gelijk over een en ander wat nog verder in dit boekjen voorkomt, gelieve de beschaafde lezer vooral mijn Naschrift te raadplegen.

te breken, of er eene bres in te slaan. Het wonder van de vernieuwing onzer harten is mij de grondslag van elk verder wonderge-loof. En van dit wonder af tot het verwijderdste en meest verbazende natuurwonder toe is mij nu alles harmonisch en heerlijk in zijne geestelijke wetmatigheid. Vroeger toen ik de geestelijke macht van JEZUS kruisdood en opstanding nog niet kende, beschouwde ik de natuur gelijk de ongeloovigen het doen. Ik zag in haar een zamenstel van ijzeren nood-lotswetten, aan welke ik ook den geest onderwierp. Ik week van die wetten alleen af voor eenige verhalen uit Oud en Nieuw Testament, waar ik eene verbreking van die wetten aannam, schoorvoetend en onwillig om er veel over te denken, want ik hesepte de machteloosheid mijner gronden. Het was omdat ik nog niet in het licht der opstanding van JEZUS de Natuur aan den Geest onderworpen had gezien. Daarom had ik de natuur niet lief, ik wilde haar ook liever niet kennen, want ik vreesde door haar uit mijne vastigheid gewrikt te zullen worden als ik haar al te zeer van nabij beschouwde. Met schuchteren eerbied erkende ik dat JEZUS op de zee heeft

gewandeld en dooden opgewekt, maar daarbij beschouwde ik Hem toch inderdaad in dezen als — een heiligen toovenaar, ongeveer gelijk SYLVESTER II in de middeleeuwen door zijne tijdgenooten voor een toovenaar werd gehouden, omdat zij niet konden opklimmen tot zijne vertrouwdheid met de wetten der natuur. Thands is het anders. Want wat zie ik nu in CHRISTUS den verrezenen? Dat het geestelijke het natuurlijke niet vernietigt, maar verheerlijkt en vernieuwt door het vleeschelijke weg te doen vallen. Zoo is het geschied in Zijne opstanding. Van deze opstanding uit valt mij nu een feestelijk licht terug op al Zijne vroegere wonderen, van welke de opstanding de slotsom is. Al deze wonderen zijn mij nu de aanvankelijke voorbereiding, de aankondigingen van die volkomen overwinning van den Geest over de natuur. Overwinning namelijk, gelijk alleen de Geest, de liefde die kan behalen: te weten zulk eene, die niet ten onheil, ter onderdrukking, maar tot heil en bevrijding van den overwonnene strekt. In CHRISTUS weet ik dat natuur en geest niet zijn twee vijandig tegen elkaar overstaande machten. Vele Christenen gelooven

dat nog, helaas! tot groote schade voor de helderheid van hun geestelijk leven. Maar God is één: en natuur en geest behooren beide tot Zijne schepping, Zijn rijk; en een rijk dat in beginsel tegen zichzelf verdeeld is, kan niet bestaan. God is één, de Levende, de Drievuldige: daarom kan er in beginsel geene tegenstelling zijn tusschen Zijne scheppende (of voorbereidende), Zijne verlossende en Zijne heiligende werkingen. Het heiligingswerk des Geestes is niets anders dan ontplooiing te geven aan het verlossingswerk des Zoons, opdat alles weder ingevoegd worde in de harmonie van het oorspronkelijk scheppingswerk des Vaders. Door den Geest wordt alles den Zoon toegebracht om in Hem den Vader toegebracht te worden. De Zoon nu verheerlijkt zijnde, heeft van den Vader macht ontvangen over alle vleesch, om den Geest die Hem verheerlijkt heeft, ook mede te deelen aan de Zijnen en door hen aan de geheele schepping, tot verheerlijking van alle dingen. Aldus waren Zijne wonderen geenszins vernietiging van het natuurlijke, maar slechts bestrijding van het tegennatuurlijke in de na-

tuur. Zij waren profetiën van de bestemming die aan het natuurlijke is ingeschapen, en welke het ook eenmaal bereiken zal, namelijk om één te zijn met het geestelijke, en daarvan volkomen doordrongen en daardoor ganschelijk bevrijd, volmaakt en verheerlijkt te worden. Zij dienden niet om de natuur te verstoren, maar integendeel om het geestelijk beginsel waaruit de natuur oorspronkelijk geschapen is, als aanvankelijke profetie van de toekomst naar buiten te doen treden op sommige meest doorschijnende punten dier natuur. Zij dienden niet om de natuur te verstoren, maar om te toonen dat zij geschapen en bestemd is om verheerlijkt, om geheel van den Geest vervuld te worden gelijk het zijn zal in de nieuwe schepping waarvan de verrezen CHRISTUS het middelpunt en het scheppend beginsel is. Gelijk de schittergloed in uw oog en het zielvol trillen van uwe stem de aankondiging is van de geestdrift die uw binnenste als een verheerlijkend beginsel vervult. Gelijk de kreet „geef mij den helm” en de profetie omtrent de krooning des Dauphins (onder het gelach der hovelingen) de aankondiging was van het-

geen er volgen zou als JEANNE D'ARC met de oriflamme zou uitrijden en den vijand gansch en al verslaan. Zoo staat het wonder mij niet tegenover de wetmatigheid der natuur, maar is er de voltooiing van. En zoo maakt ook de erkenning van het wonder mij niet vreemd aan de regelmaat der natuur, maar integendeel, zij maakt mij er meer vertrouwd mede. Thands heb ik behoefte om de natuur te onderzoeken zooveel mij mogelijk is, en elk licht dat de natuuronderzoekers ons spreiden, vang ik met gretigheid op en dank er hen voor. Want dagelijks zie ik duidelijker in dat mijn Verlosser en Koning niet in de natuur behoeft in te komen door eene bres, door eene gewelddaad, maar dat Hij in haar woont volgens Zijn oorspronkelijk koninklijk recht, zacht en almachtig, niets verstorende maar alles verheerlijkende.

Want, welke is eigenlijk de beteekenis van hetgeen de gemeente des Heeren belijdt wanneer zij betuigt dat haar Verlosser verhoogd is? Zij bedoelt daarmede toch niet hoofdzakelijk dit, dat Hij naar Zijn lichamelijken toestand, plaatselijk, van de aarde ten hemel

is opgeheven, en niet meer bij de discipelen is gelijk in de dagen Zijns vleesches. Dit is slechts het ontkennende gedeelte van deze waarheid. Maar de stellige, meest wezenlijke en belangrijke zijde van deze geloofswaarheid bestaat niet in Zijne verwijdering, maar in Zijne nabijheid; immers dáárin dat Hij geestelijk, door den Heiligen Geest, tot de Zijnen, tot de gemeente, teruggekomen is. De godgeleerde stelsels der dusgenoemde vrijzinnigheid, die door hunne zucht tot „vergeestelijken” zoo menige waarheid van hare innigheid en vertroostende kracht berooven, verkondigen wel dat hetgeen zij noemen „de geest van CHRISTUS” en niet Hij zelf, in de gemeente werkt en woont. Maar „de geest van CHRISTUS” is eene afgetrokkenheid die niet bestaat, want de Heer zelf „is de Geest” en woont als zoodanig in de gemeente en is zelf in het midden waar twee of drie te zamen zijn in Zijnen naam. Aldus toont Hij zich voor het oog mijns geloofs als de levensgrond en de zaligheid der gemeente en, dóór de gemeente, ook van de wereld en de gansche Schepping die Hem toebehoort.

Hij toont mij dat alle dingen er op aangelegd zijn om Hem onderworpen en door Zijn geest, door Hem zelven, bezielde en verheerlijkt te worden, ja er op aangelegd van hun eersten oorsprong af, omdat alle dingen in Hem geschapen zijn van den beginne.

Doch hier, terwijl ik wil eindigen, komt tot mij een andere broeder dan hij, tot wien ik in al het voorgaande mijn woord richtte. Hij voegt mij toe:

„Ik heb in alles wat gij gezegd hebt, nog „niets van de godheid des Heeren Jezus „gehoord, en ik meen toch dat gij die aan- „neemt.“

Ik antwoord: ja amen, dat doe ik door Zijne genade met hart en ziel. Maar laat mij u thands nog enkele dingen mededeelen.

Vele eeuwen geleden was er in het midden van Rome (zoo de overlevering waarheid spreekt) eene vreeselijke aardklove ontstaan, die overal rondom pestwalmen verspreidde. CURTIUS wierp zich in dien afgrond neder, opdat de toorn der goden verzoend en de klove gesloten zou worden.

Ik verzeker u plechtig en bepaald, dat deze edelman zichzelf verloochend heeft voor het vaderland.

Een halve eeuw geleden hebben twee Hernhutters-zendelingen toegang tot eene West-Indische plantaadje gezocht. En toen hun die werd afgesneden, hebben zij zich, om den negers het evangelie te kunnen brengen, in stilte als slaven laten verkoopen en jaren lang met deze negers uitputtenden arbeid en zweepslagen gedeeld. Ik verzeker u plechtig en bepaald, dat deze zendelingen liefde hadden voor de negers.

Weinige jaren geleden zijn Christenen op Madagascar met een lijn om de lendenen boven een peilloozen afgrond opgehangen. De vijand stond met het zwaard in de hand, gereed om hun vrijheid te geven zoodra zij Jezus wilden verloochenen, en om anders de lijn door te houwen. Zij bleven standvastig, en stortten in de diepte te pletter. Ik verzeker u plechtig en bepaald, dat deze Christenen hun Heer liever hebben gehad dan hun tijdelijk leven.

„ Welnu, dit alles zij gelijk gij zegt. Maar „ waartoe toch die herhaalde en plechtige ver-

„zekeringen van hetgeen uit de verhalen zelve
„zonneklaar is? „

Hierop herneem ik nog eens: lieve broeder, gij gelooft met mij dat God de Liefde is, niet waar? En ik heb u van de volkomene, zichzelf overgeevende liefde gesproken, die uit den dood der zonde het nieuwe leven der wedergeboorte schept.

Weet gij nu nog niet, hebt gij nu nog de uitgedrukte verzekering daarvan noodig, — dat ik u gesproken heb van God geopenbaard in het vleesch?

Zoo ga heen, zoek uit uwe concordantie of handleiding de „bewijsplaatsen „ op, voeg die bij elkander op ééne plaats in mijn vertoog, of strooi ze op gelijke afstanden in de bladzijden — en God ontferme zich uwer.

Maar anderen, die ik in CHRISTUS ken, getuigen ongeveer het volgende:

Wat ons aangaat, sedert de goede Herder ons tot Zijne schapen gevoegd, sedert Hij ons in de woestijn heeft gevonden, en opgenomen en aan Zijn hart gelegd, hebben wij in de

kracht die ons redde, een almachtig medelijden herkend. Zoolang wij aan de voeten der meesters in Israël gezeten over Zijne „godheid” hoorden bespiegelen, verdween ons deze godheid uit het hart naar mate zij ons klaarder bewezen werd. Doch ter rechter ure zagen wij op Zijne menschelijke zwakheid, op zijne tranen en vreeze, op zijne vernedering in het lijden, op zijne vernietiging aan het kruis: en daar waar hij volkomen Mensch was, in de diepte onzer zwakheid ingedaald, dáár, dáár bleek ons de volkomene liefde, dat is: de volkomene godheid. Toen men ons die godheid afgetrokken, nevens of boven zijn vleesch wilde doen opmerken, toen werd ons geloof deerlijk geschokt, immers ons vertrouwen, onze vrijmoedigheid om ons aan Hem in liefde vast te klemmen, ging te loor. Maar toen wij ernstiglijk zijn vleesch, zijne aard-sche vernedering, zijn spreken en nederzitten en omwandelen in Galilea en Judea hebben aangezien, toen is dat vleesch voor ons van lieverlede doorzichtig geworden, en ten slotte hebben de teekenen aan Zijne handen en voeten, door Zijne liefdestem verklaard,

ons doen uitroepen: mijn Heer en mijn God!

Toen onze ziel in vroeger dagen werd van één gereten door twijfel en ontkenningen zonder toom, en het geschreven Woord van God ons eene ergernis was, heeft Hij met Zijn woord: „kom herwaarts tot Mij en Ik zal u rust geven” — zich aan ons hart gedrongen in weerwil van de Schrift. Toen voorspiegelingen, onbeschrijfelijk dierbaar, in de vlammen onzer levenswerkelijkheid verteerden, zagen wij Hem, zoodra wij weer moed hadden om het aangezicht uit het stof te heffen en op te staan, ongedeerd in deze vlammen wandelen. Wie Hij was wisten we toen nog niet. Maar toen Hij begon te spreken: „de Satan heeft zeer begeerd u te ziften als de tarwe, maar Ik heb voor u gebeden dat uw geloof niet ophoude” — toen hebben wij de Almacht der genade voorgevoeld. Wij hadden de strevingen der jeugd verzaakt, en bij dat puin gesproken: onze ziel vliete van ons wèg, want het is ons beter te sterven dan te leven. Maar Hij trad toe en zeide: niet alzoo, want iets eeuwigs is in deze dingen — en Hij zocht en behield wat

verloren was ook in dat puin, en sprenkelde den doop Zijns offerbloeds er over, en gaf het ons gereinigd terug.

Toen gingen ons van lieverlede de oogen open, dat wij ZONDE zagen in alles wat vooraf was gegaan, ja in alles zonder uitzondering: hoogmoed, eigenbaat, vernietigende schuld, ketenen der ellende en der machteloosheid. En daar wij bevonden dat Zijn woord: „uwe zonden zijn u vergeven” — ons ook over ~~dezen~~ afgrond heendroeg, zoo spraken wij: wie kan de zonden vergeven dan God alleen? en Hij antwoordde weder: gij hebt het gezegd: ja, de Zoon des Menschen heeft deze macht op aarde. En wij besloten: wie deze onze tranen aldus verstaat, moet volkomen Mensch zijn, en wie ze aldus droogt, moet volkomen God zijn: Zoon des menschen, dat is: waarachtig Mensch; Zoon van God, dat is: waarachtig God.

Zoolang ons dit geloof door heilig gezag was opgelegd, beknelde en drukte het ons, natuurlijk, op alle punten waar het ons met eenige voelbaarheid aanraakte. Maar nu deze liefde Gods, zeer aanvankelijk, in ons woont,

zijn wij er niet minder vrij en gelukkig om geworden. Onze blijdschap in de schepping, onze liefde voor het schepsel is er niet minder om, sedert wij het Eeuwige daarin aanschouwen en liefhebben. Wij voelen er ons niet minder krachtig om, sedert het wilde lied der hartstochten aanvankelijk voor het Amen der kalme offervaardigheid begint te zwijgen, en wij het profetisch woord beginnen te verstaan: Stil alle vleesch voor het aangezicht des Heeren!

Dichters en denkers twisten er over, of het leven eene werkelijkheid dan wel of het een droom zij. Ons is het beide. Eene werkelijkheid, want de eeuwige God ademt er in. Een droom, eene schaduw, want het gansche schepsel zucht met opgestoken hoofde verwachtende de openbaring der kinderen Gods: den nieuwen hemel en de nieuwe aarde, de werkelijkheid der werkelijkheden, *verwachten* wij.

N A S C H R I F T.

Wetende dat dit geschriftjen, hoewel voor allen zonder onderscheid bestemd, evenwel voornamelijk onder de beschaafden in de gemeente zijn weg gevonden heeft, richt ik nog eenige woorden tot den meer ontwikkelden lezer, betreffende geest en bedoeling van het geschrevene.

In dit geschriftjen is ontwikkeld het plaatsvervangend karakter van het doodslijden des Heeren, als de openbaring der volkomene heilige liefde waarin al onze troost en vrede ligt. Dit woord is echter geenszins in dien zin bedoeld alsof wij daardoor zouden ontheven zijn van de noodzakelijkheid om te lijden en te sterven, maar juist het tegendeel. Het offer des Heeren is geheel en al eene zedelijke daad, daar het de betooning der volkomene liefde is. Nu moet het aannemen van elke

zaak bestaan in een daad van dezelfde natuur als de zaak welke aangenomen wordt. Eene verstandelijke stelling moet door het verstand begrepen en opgenomen worden. Een kunstwerk kan alleen door den kunstzin des beschouwers worden aangenomen, begrepen. Alzoo kan een zedelijke daad alleenlijk door onzen zedijken zin, door ons geweten, in waarheid aangenomen en tot ons eigendom gemaakt worden. Door het verzoeningswerk van CHRISTUS is de overste dezer wereld begonnen buitengeworpen te worden. Hij is onttroond, maar werkt nog in de kinderen der ongehoorzaamheid met volle kracht. Zijne boosheid is geenszins vernietigd, maar CHRISTUS heeft hem door Zijn dood op zoodanige wijze overwonnen dat er nu in Zijn Kruis een kracht voorhanden is door welke ieder die waarlijk gelooft, dezelfde overwinning behalen of liever voortzetten kan. Mijn diepste overtuiging is dat een CHRISTUS vóór ons niets baat tenzij Hij ook de CHRISTUS in ons zij: en dat de Heer JEZUS, door het eerste te wezen, het tweede geworden is voor ieder die gelooft. CHRISTUS IN ONS: wie op deze waar-

heid, of beter gezegd op deze zaligheid, allen nadruk legt, wordt wel eens van mysticisme beschuldigd. Ook ik heb de voorstelling, door mij in overeenstemming met zoovele anderen van het Kruis des Verlossers gegeven, door een zeer geachten beoordeelaar mysticisme zien noemen. Ik wensch daarop met een woord terug te komen. Want niettegenstaande dat ik in de geschiedenis der Kerk de edelste vruchten van christelijk leven en werken veelszins door hen zie vertoonen, die Mystieken genoemd zijn, en ik derhalve dien naam op zichzelf geenszins als eene beschuldiging beschouw, heeft dat woord toch bij ons te lande om eigenaardige redenen doorgaands een slechten klank. Laat ons dan zien in hoeverre deze beschuldiging gegrond is. Wanneer men het woord Mystiek in ongunstige beteekenis opvat, dan bedoelt men er mede den toelag om met voorbijgang van het zedelijk streven, van de inspanning des wils om met God vereenigd te worden, veeleer eene onmiddellijke vereeniging met God te verkrijgen, en derhalve deze vereeniging min of meer als een roofgoed te grijpen. Of ook be-

doelt men met den naam mysticisme de poging om het verstandelijk streven op dezelfde wijze tot verkrijging van eene onmiddellijke vereeniging met God ter zijde te zetten. Het komt mij voor dat, zoo men de eerste dezer twee beschuldigingen tegen de door mij voorgestelde opvatting richten wilde, men al te zeer zou voorbijzien dat mijn geheele vertoog van aanvang tot einde juist dáárheen strekt om het leven in CHRISTUS als geheel en al zedelijk van natuur te doen blijken. Maar bedoelt men de tweede beschuldiging, dan erken ik gaarne dat ik eene onvooringenomen wetenschap niet ken noch erken. Met andere woorden, dat ik niet, alvorens te gelooven, met het verstand wetenschappelijk heb nagevorscht om te bepalen hoeveel ik mij zou mogen veroorloven te gelooven. „Ik zoek niet te kennen om daardoor te gelooven, maar ik geloof om dáárdor tot de kennis te komen „ Mij is de wetenschap niets anders dan uitlegging, beschrijving van het geloof. Ik ben overtuigd dat zoo iemand niet is wederomgeboren uit den Heiligen Geest, hij het Koningrijk Gods

niet alleen niet binnentreden, maar ook niet zien kan. Alle kennis, alle wetenschap, rust mij dus op zedelijken grondslag, dat is: op den grondslag des geloofs. Nu weet ik zeer wel dat onder de heerschappij der thands hier te lande toonevende richtingen op Godgeleerd gebied deze beschrijving van „ wetenschap „ voor onjuist verklaard wordt. Want (zegt men) op deze wijze wordt het bovennatuurlijke, hetwelk het voorwerp des Geloofs is, getrokken binnen den kring van de wetenschap welke uitsluitend aan de natuurlijke dingen gebonden is. Maar met alle kracht verwerp ik de zielkundige onderstelling welke aan deze heerschende beschouwing ten grondslag ligt. En waarom, met welk recht, verwerp ik haar? Omdat „ ik geloof dat het bovennatuurlijke, waarvan de rechtzinnigheid onzer Vaders eene meer verstandelijke dan zedelijke verklaring is geweest — wel verre van onmenschelijk of bovenmenschelijk te zijn, integendeel bij uitstek menschelijk is, als zijnde de volmaakte verwezenlijking van de strevingen, de behoeften, de vatbaarheden der menschelijke natuur, in dier voege dat, zonder het bovennatuurlijke, de

menschelijke natuur onvolkomen en verminkt zou zijn. De Zoon van God is niet alleen geworden de Zoon des menschen, maar wat hij historisch geworden is in den tijd, dat is hij eeuwig in zijn wezen, en als zoodanig wordt hij door het menschelijk geweten gevorderd en herkend, daar dit in Hem den Middelaar, den Verlosser, het ideaal wedervindt. Want dit geweten eischt en veronderstelt het bovennatuurlijke: het bovennatuurlijke is zijn inhoud: het is zelf het bovennatuurlijke feit bij uitnemendheid." (De aangehaalde woorden zijn van mijn geliefden vriend en leermeester den heer D. CHANTEPIE DE LA SAUSSAYE, in wiens geschriften en prediking ieder bij wien mijne zwakke woorden eenigen weerklink hebben mogen vinden, de veel vollediger ontwikkeling dezer denkbeelden vinden kan.) Want de mensch zelf is naar Gods oorspronkelijke schepping geenszins slechts een onzelfstandig deel der natuur, maar Heer der natuur, met andere woorden hij is bovennatuurlijk in zijn wezen.

Daar wij gewoon zijn alle dagen de heerschappij des doods te zien, terwijl het leven

na den dood zich aan ons zinnelijk oog onttrekt gelijk de opvarende CHRISTUS achter de wolk verdween; zoo wordt doorgaands de dood als iets zeer natuurlijks en begrijpelijks beschouwd, daarentegen de onsterfelijkheid als een moeilijk vraagstuk dat men door allerlei bewijsvoeringen tracht op te lossen. Dit is echter slechts een gevolg van de zonde die den waren stand der dingen voor ons bedekt en ons alles verkeerd doet beschouwen. Ware ons hart rein en zagen wij derhalve onbeneveld God, en in Hem de dingen der wereld en des geestes, zoo zou het juist omgekeerd zijn. Ja inderdaad, niet de onsterfelijkheid is het groote raadsel: de onsterfelijkheid spreekt van zelve; ons innigst levensgevoel getuigt voor haar. Wanneer dat woord éénmaal is uitgesproken, dan verstomt en verdwijnt het niet weêr in het hart, en voor hem die haar loochent hebben wij geene bewijsvoering maar slechts eene sidderende verontwaardiging over. Het groote raadsel is niet de onsterfelijkheid, maar de dood! Ja voorwaar, de dood! Hoe is het mogelijk dat de Mensch sterft? Dat de geboren Ko-

ning der natuur in haar stof verzinkt en verdwijnt? De onsterfelijkheid is een zedelijk axioma, de dood eene verbijsterende ongerijmdheid. Trots de millioenen lijken rondom en beneden mij, tot welke morgen of overmorgen mijn eigen lijk zich voegen zal, houd ik weenende vol dat de dood eene ongerijmdheid is. Trots mijn onvermogen om allerlei bewijzen tegen de onsterfelijkheid verstandelijk te weêrleggen, versmaad ik het, ook maar één oogenblik de mogelijkheid te onderstellen dat zij geldig zouden kunnen zijn, en houd juichende vol dat de onsterfelijkheid van zelve spreekt. Want niets is den mensch natuurlijker dan de zekerheid dat hij bovennatuurlijk, eeuwig is in zijn wezen.

In zijn natuurlijk bestaan is de volheid van zijn wezen, gelijk God hem geschapen heeft, niet volkomen uitgedrukt en uitgeput: neen hij is eeuwig, onsterfelijk van natuur. En hier raken wij onzes inziens aan de groote dwaling der dusgenoemde „moderne theologie.” Onder de oorlogskreten die men thands allerwege in naam des „Geloofs” tegen deze moderne theologie hoort aanheffen, klinkt

vooral deze beschuldiging tegen haar veelvuldig boven de anderen uit, dat zij het bovennatuurlijke ontkennen zou. Doch dit is geenszins zonder uitzondering waar. Neen, zij plaats dat bovennatuurlijke slechts buiten het geloof, als eene wetenschappelijke gissing of onderstelling van meerdere of mindere waarde. Maar dit is juist in mijne oogen de groote heiligschennis welke zij begaat, namelijk dat zij weigert, het heerlijkste en innigste, datgene wat alleen vrede geven kan en waarom het alleen de moeite loont van te leven, dat zij weigert dat als de hoogste, alle andere terreinen beheerschende, realiteit te erkennen: dat zij lastert tegen de geestdrift (zie pag. 10) dat zij ontkent dat de mensch juist dan het helderst ziet en der waarheid waarachtig in alle opzichten het naaste is, wanneer hij nederknielt en aanbidt. In waarheid, tusschen hen die dit erkennen en hen die het ontkennen is geenszins een bloot wetenschappelijk verschil, maar een strijd op leven en dood, immers een strijd in naam des gewetens, dat is ten slotte in den naam van God.

Na dit gezegd te hebben, herhaal ik met

bescheidenheid voor zoover het noodig is, maar met allen nadruk de noodiging tot onze geestverwanten, om toch deze moderne theologie niet te verachten noch ter zijde te stellen, maar om met de grootste belangstelling naar hare eischen te luisteren. Van hooggeschatte christelijke vrienden weet ik dat mijne bewering omtrent de moderne theologie op pag. 107 van dit geschriftjen naar aanleiding van de leer omtrent 's Heeren opstanding geschreven, hen heeft verwonderd of geërgerd. Ik heb voor deze ergernis den teersten eerbied voor zoover men meent haar te moeten koesteren op grond van het allerheiligst geloove dat ik door Gods genade met hen deel. Maar toch moet ik bij deze woorden blijven. Op welken grond ik daarbij moet blijven, moge ik voor deze geliefde vrienden verduidelijken door herhaling van hetgeen ik vroeger elders schreef.

„In de „moderne theologie„ zijn twee bestanddeelen vermengd, welke nog van elkander door den loop harer ontwikkeling gescheiden moeten worden. Zij moge door velen als louter leugen en misleiding des Satans verfoeid wor-

den: ik voor mij acht zulk eene veroordeeling ten uiterste lichtzinnig en vruchteloos. Laat de geschiedenis onze fakkel zijn. In Duitschland was tijdens het krachtvolle geloofsleven van den Hervormingstijd, het godmensche-lijk karakter des Christendoms heerlijk te voorschijn gekomen. Daarop kwam de tijd van stilstand. Men teerde op de schatten die door het vroegere heldengeslacht waren overgeleverd. Men verzuimde, door eigen persoonlijk geloofsleven zich die schatten menschelijk eigen te maken: en zoo kwam de tijd der strakke orthodoxie, waarin het godmenschelijke weêr van één werd gereten, en het afgetrokken-goddelijke werd op den voorgrond gesteld met voorbijgang van het menschelijke. Dit menschelijke, aldus ont-heiligd, aldus door de schuld van de orthodoxie van de heiliging door het goddelijke ver-stoken, wreekte zich over zijn toestand van miskendheid door woest en onstuimig op te staan. Met dezelfde veerkracht waarmede het menschelijke onrechtmatig terug was gedrongen, stoof het eindelijk terug en verdrong het goddelijke: of, met andere woorden, het Ra-

tionalisme was geboren, dat al het goddelijke, bovennatuurlijke verwierp en de ongeheiligde menschelijke rede ten troon verhief. Was het nu de tijd om eenvoudig wraak te roepen over den geest des ongeloofs? was de orthodoxie zonder schuld? De uitstekendste christenen in Duitschland hebben het anders begrepen. Zij hebben erkend dat het rationalisme groote, gewichtige eischen deed, door de orthodoxie ten onrechte miskend. Zij hebben aan die eischen recht laten wedervaren: zij hebben aangetoond, dat het rationalisme ze wel stellen maar niet vervullen kon. Zij hebben wederom in het godmenschelijke, dat is: in CHRISTUS den Godmensch, de waarheid gezocht en in nieuwen vorm getoond. Natuurlijk werden zij aan beide zijden miskend en verworpen. De orthodoxen beschuldigden hen van gevaarlijk heulen met het rationalisme. De rationalisten beschuldigden hen van verouderde onbruikbaarheden te willen vasthouden en verdedigen door middel van eene onverstaanbare filozofie. De groote menigte, die aan sterke, grijpbare tegenstellingen behoefte heeft, en het nimmer vergeeft

zoo men zich daaronder niet laat rangschikken ter rechter of ter linker zijde, trok over hen als over middelmaats-mannen de schouders op, en een tijd lang is een gemakkelijke spot over „theologie des gewetens“ algemeen geweest. Toch hebben zij zich niet laten terugschrikken. Zij zijn rustig voortgegaan met hun steunpunt te nemen in het leven des Heiligen Geestes in het hart der geloovigen. Zij hebben de godsdienst strengelijk gescheiden van alle filozofie (onder gedurig geroep der tegenstanders, dat zij haar met filozofie vermengden): en de school van SCHLEIERMACHER ¹⁾ is geëindigd met door vriend en tegenstander erkend te worden als hebbende door het vooropstellen van JEZUS als den Godmensch een nieuwen zegen voor de godgeleerdheid en voor de gemeente aangebracht, die nog voortduurt en blijvende waarde houdt

¹⁾ De beschaafde christen die nader onderricht verlangt omtrent de gewichtige beteekenis van SCHLEIERMACHER voor de juiste opvatting der christelijke waarheid in onzen tijd, raadplege vooral het uitnemende werkjen „SCHLEIERMACHER als Theologe für die Gemeinde der Gegenwart. Vier Vorträge von M. BAUMGARTEN“, dit jaar in het licht verschenen.

ter verzoening van hetgeen in CHRISTUS, het vleeschgeworden Woord, verzoend is, om ook in hen die de Zijnen zijn die verzoening te bewerken.

Welnu, alzoo is het thands bij ons, gelijk wij gewoonlijk op den afstand van het vierde eener eeuw onze diepzinnige naburen volgen. De „moderne theologie“, een veredelde vorm van het oude Rationalisme, stelt met kracht het menschelijke, het uitsluitend-menschelijke, op den voorgrond. Maar doet zij dit zonder schuld van de orthodoxie? Met allen nadruk beweer ik het tegendeel. Neen, die zoozeer verfoeide en verafschuwde theologie doet groote, heerlijke eischen, aan welke de orthodoxie niet voldaan heeft en waaraan zij, de moderne theologie zelve, ook niet kan en zal voldoen. En nu, nu is het de taak der ernstige christenen, deze moderne theologie geenszins met blinden weerzin te verwerpen, maar met kalme belangstelling naar hare eischen te luisteren. Die eischen zijn rechtmatig en goed. Wij hebben inderdaad noodig wat zij eischt, eene godsdienst voor den mensch, waarin al het goddelijke niet meer in afgetrokken en

onbegrepen heerlijkheid boven ons zweeft, maar in ons menschelijke werkelijkheid heeft verkregen. Aan die eischen kan niet zij-zelve voldoen, want het menschelijke is niet op zichzelf goddelijk, maar slechts vatbaar om door het goddelijke geheiligd en tot zijne ware bestemming gebracht te worden. Maar aan deze eischen voldoet die opvatting van de christelijke waarheid, welke erkent, volledig erkent, dat het Woord niet naast het vleesch is blijven staan, noch zich met het vleesch omkleed of het vleesch slechts aangenomen heeft, maar dat het vleesch geworden is, zoodat dus in CHRISTUS en in hen die in Hem gelooven, voor zoover zij in Hem zijn, de tegenstelling tusschen het menschelijke en goddelijke heeft opgehouden. Welnu, zoolang deze opvatting nog niet algemeen erkend is, heeft de moderne theologie een recht van bestaan ook in onze kerk. Zij heeft het recht om hare eischen te stellen. En wij, die haar bestrijden, moeten haar niet ten halve, maar met vollen ernst en met kracht bestrijden. Dat is: wij moeten haar niet eenvoudig trachten terug te dringen,

maar haar trachten te overwinnen. Niet haar bestaan moeten wij haar betwisten, maar méér dan dat, namelijk haar recht van bestaan, dat zij nu nog heeft. Dit nu kan niet anders vervuld worden dan daardoor dat al het goede wat zij bezit, ten volle door ons opgenomen worde, opdat zoo het kwade dat zij heeft, zijn steunpunt verlieze en zij verzinke in het niet."

En hier hebben wij nog het volgende daarbij te voegen:

De moderne theologie heeft een recht, het recht der kloekheid en der volkomener wetenschappelijke oprechtheid, tegenover eene richting die in onze dagen haar met overigens eerbiedwaardigen nadruk bestrijdt. Deze richting zou misschien het best het Positivisme zijn te noemen. Wij bedoelen de richting welke in de laatste dagen met grooten ernst de "feiten der evangelische geschiedenis" handhaaft, doch zonder die feiten in hare eigenlijke beteekenis en geestelijke waarde te erkennen. Zij handhaaft de historische persoonlijkheid, ja ook de bovennatuurlijke geboorte des Heeren JEZUS, maar zonder de

erkenning van Zijn waarachtige godheid: het Kruis des Heeren, maar zonder zijne schuld-uitdelgende kracht: de opstanding des Heeren, maar zonder hare geestelijke beteekenis als de noodzakelijke ontplooiing van zijne godmenschenlijke persoonlijkheid en van Zijn verzoeningswerk. Deze handhaving verdient op zichzelf allen eerbied en liefdevolle achting: maar kan daarom echter nog geenszins gerekend worden een grond van geestverwantschap te zijn met hen die deze feiten óók handhaven, maar juist op grond van hunne geestelijke beteekenis gelijk wij die kortelijk aangeduid hebben. Integendeel, wij moeten blijven beweren dat, zoo deze geestelijke beteekenis wordt prijs gegeven, de moderne theologie tegenover dit Positivisme het recht der kloekheid en der volkomener wetenschappelijke oprechtheid heeft daar zij, en zeer naar waarheid, beweert dat deze feiten alleen op grond der onvooringenomen kritiek niet kunnen gehandhaafd worden, en dus te verwerpen zijn. Want, (opdat wij dit toepassen op hetgeen de hoofdinhoud van ons geschriftjen is) wat baat het of men de Opstanding des Heeren erkent

en verdedigt, indien men daarbij hare noodzakelijkheid verzwakt of ontkent; indien men daarbij, al behoudt men de woorden, echter in der daad ter zijde stelt dat de CHRISTUS, in den zin der Apostolische verkondiging van het Kruis van Golgotha, moest lijden en ALZOO tot Zijne heerlijkheid ingaan?

Uit al dezen strijd zal echter, dit vertrouwen wij vastelijk, eene verklaring van die Apostolische verkondiging voortkomen, welke helderer en volkomener, dat is: inniger aan het schriftwoord aangesloten is, dan het der orthodoxie tot nog toe mogelijk was haar aan de gemeente des Heeren voor te stellen. Want de Heilige Geest is in de gemeente, en leidt haar steeds verder tot de geheele waarheid, dat is: tot opneming in haar hart en verstand van den onuitputtelijken schat der Apostolische verkondiging. Leerrijk voor allen die over de noodzakelijkheid eener steeds voortgaande ontwikkeling in de leer der kerk willen nadenken, is het visioen van JEREMIA in het 18° en 19° Hoofdstuk zijner profetiën. Het leem is slechts te gebruiken en te vormen, zoolang het in de hand des pottbakkers is. En ook de leer

der kerk is slechts zoo lang vatbaar om naar de bedoeling des oppersten Werkmeesters gebruikt en gevormd te worden, als zij van den Heiligen Geest doordrongen is en zich door Hem tot alle waarheid leiden, terechtwijzen, ontwikkelen laat. Maar is eenmaal de kruik tot vasten vorm gebracht, gedroogd en dus niet verder te wentelen en te kneden, en blijkt ze dan, niet de juiste vorm te zijn voor den inhoud die juist heden vereischt wordt — dan is zij onherstelbaar, en wordt verbroken, in stukken geworpen. Die de teekenen der tijden verstaat en het wel meent met het geloof der Vaderen, helpe mede om de bepalingen van dat geloof te bewaren voor deze strakheid en voor het oordeel Gods dat er op volgt.

Wat moet daartoe met de leer der Vaderen geschieden?

Zij moet niet worden ter zijde gesteld, alsof wij in hoogmoedige ondankbaarheid de lijn der overlevering wilden verlaten. Ook niet vervluchtigd zoodat wij slechts in schijn en naar den klank met de Vaderen op denzelfden geloofsgrond zouden staan, maar in-

- derdaad eens anderen geestes kinderen zijn. Neen, naar deze leer moet steeds op nieuw opstaan, in den zin waarin wij op pag. 109 de beteekenis van de opstanding hebben aangeduid, namelijk alzoo dat het natuurlijke, de eigenlijke wezenskern van die leer, in nieuwen, verheerlijkten vorm te voorschijn trede en het vleeschelijke, beperkte, daarvan wegvallen moge. Tot deze geestelijke opstanding brengt de Heilige Geest in de gemeente met elk geslacht verder en verder iets toe.

Welke is dan de ontwikkeling welke aan de godgeleerdheid onzer Belijdenisschriften moet gegeven worden door hen die ter goeder trouw beweren mogen, met onze Vaders op één zelfden geloofsgrond te staan, gelijk wij ons bewust zijn dat te mogen doen?

Die ontwikkeling laat zich aldus aanduiden:

Leer en leven gaan in de geschiedenis der gemeente altijd te zamen in bloei of verval. Want het Woord des Heeren is in Zijn mond onveranderlijk volnaakt; maar zoodra het in het leven der gemeente overgaat, deelt dat Woord door het innigste huwelijk in de kwijningen of de frischheid van dat leven.

Dat leven der gemeente is geenszins, gelijk de orthodoxie zoo ernstig en welmeenend beweert, een gevolg van die leer: een gevolg dat in het gunstige geval behoorlijk als reinheid en heiligmaking zich vertoonen zal, en in het ongunstige geval omgekeerd. Neen, naar de uitspraak des Heeren en der Apostelen is eerst de vernieuwing des levens, en dan het „zien“ en het „kennen“. (Uit de tallooze getuigenissen voor deze waarheid vestigen wij korthedshalve alleen de aandacht op Matth. 5 : 8, Joh. 3, 3; 7, 17; Efez. 3 : 17—19). Het doen is voorzeker volgende op het voorafgaande aanvankelijke hooren. Maar, (indien ten minste een huis niet eerst eenigen tijd in de lucht zal zweven en daarna op een grond, hetzij rots hetzij zand, gevestigd worden) het doen of niet-doen beslist over de vraag of het huis op een zand-grond of op een rots-grond gevestigd zij (Matth. 7 : 24—27). Dit nu blijkt niet alleen uit het Schriftwoord en uit den aard der zaak, maar ook uit de geschiedenis der gemeente en harer leer. In de midden-eeuwen was, gelijk ieder weet, het leven der

gemeente hoe langer hoe meer wereldsch geworden. Het geestelijke was niet in het leven der gemeente, maar daarnaast, in de priesters en de kerkplechtigheden. In noodzakelijke harmonie met deze verbastering van het leven was ook de leer verbasterd. De kerkleer verkondigde een God buiten de wereld, in strakke majesteit boven haar verheven.

Deze strakke scheiding tusschen het geestelijke en het natuurlijke, tusschen God en de wereld, hebben de Hervormers begonnen te bestrijden. De beweging, van hunne gezegende pogingen uitgegaan, volgde echter wederom dezelfde wet welke wij beschreven hebben, namelijk het leven ging vóór de leer. De Hervormers hebben de genoemde strakke scheiding in het leven der gemeente aanvankelijk overwonnen, maar in hunne leer hebben zij haar op talloos vele punten nog behouden. En ditzelfde kan gezegd worden van de opwekking welke sedert ruim dertig jaren hare zegeningen spreidt. Het is derhalve de taak van de volgende geslachten, en inzonderheid ook van onzen tijd, om de leer te trachten op te heffen tot de hoogte

van het goddelijk-frissche leven van den Hervormingstijd. Dat het goddelijke het natuurlijke niet bestrijdt maar heiligt en verheerlijkt; (theologisch uitgedrukt: dat God niet alleen transcendent is boven de wereld maar evenzeer immanent is in de wereld) dat toonde de vernieuwing en opstanding der Gemeente in den hervormingstijd, en dat moet de vernieuwing en opstanding harer leer ook toonen in onzen tijd.

De waarheid is alleen te vinden door ten hemel op te zien. In de middeleeuwen nu meende men dat de hemellichamen als met gouden nagelen door de oppermacht Gods aan het blaauw gewelf des hemels waren vastgehecht, want anders zouden ze immers op de aarde neder moeten storten! Dat God zijne heerlijkheid toont juist door deze hemellichamen vrij te doen wentelen, door Zijne hemelsche werking overal, boven en beneden, te doen heerschen, daarvan had men geen begrip. En in de geestelijke hemelkunde was het gelijk in de beschouwing van den stoffelijken hemel. Ook aan den gees-

telijken hemel zag men de sterren (de leerstellige waarheden) door de gouden nagelen der onbegrepen oppermacht Gods aan het lazuurgewelf der Openbaring hangende. Ook op dit gebied moet de gemeente nog veelzins leeren dat deze sterren niet ter aarde zullen vallen indien men ze laat bestaan en zich bewegen vrijelijk door dezelfde levenskrachten Gods die ook de aarde, het natuurlijke, bewegen, die ook de aarde naar vrijer en grondiger beschouwing een deel des hemels doen uitmaken.

Aan de voortgaande werking des Heiligen Geestes in de gemeente kunnen wij het rustig overlaten, de gemeente van lieverlede elke godgeleerdheid te doen verzaken welke nog zou moeten vreezen dat eene verhevener sterrekunde haar den hemel boven het hoofd zou wegnemen, of eene grondiger aardkunde den bodem onder hare voeten. Ja de heilige gemeente Gods is geroepen, als de pilaar en vastigheid der Waarheid vooraan te treden in elke geestelijke beweging, ook in die der Wetenschap. Machtig is de gisting, majesteitvol bruischt de stroom der denkbeelden in onzen

tijd. Daarin is voorzeker óók de zonde en dus de dwaling der menschen. Maar niet minder de Heilige Geest der waarheid is in deze bewegingen, namelijk in hare kern. Het geestelijk oog der kinderen Gods onderscheidt deze kern der waarheid van de bijkomende dwalingen. Wie dezen stroom der waarheid, tragelijk aan den oever zich vastklemmend, laat voorbijvlieten, die wordt bespoeld en afgemat zonder bate. Wie er tegen in zwemt, wordt bedolven. Wie hem volgt in biddend geloof, die wordt naar betere kust gedragen.

's *Gravenhage*, 1862.

3980

112

Digitized by Google

HAR
DIV
SC
*Andover
Theolog*